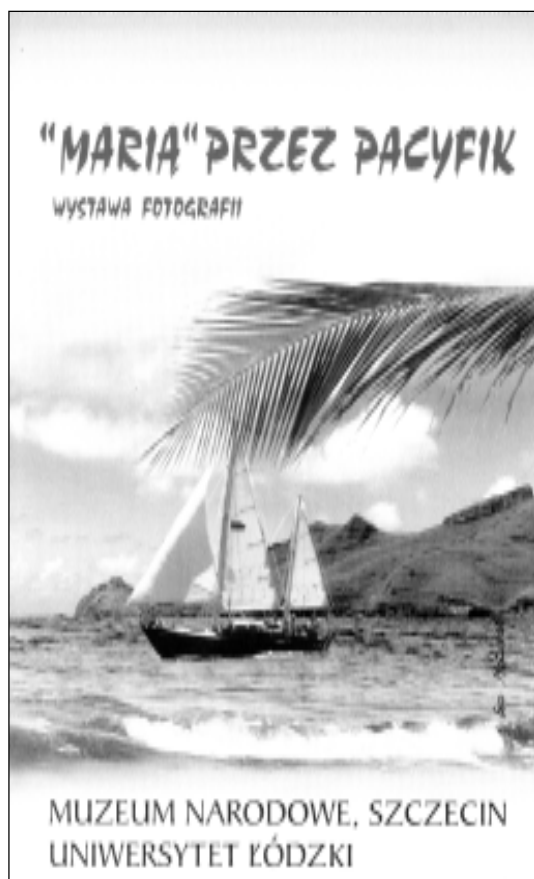

Spis treści

**Biblioteka Ekologiczna w Poznaniu
ZAPRASZAMY
od 4 lipca do 25 września 2002
Czytelnia Biblioteki Ekologicznej
Poznań ul. Kościuszki 79
tel. 8524-139**

KANDYDAT DO NOBLA NA RODZINNEJ ZIEMI	2
ZAKOŃCZENIE NEGOCJACJI O CZŁONKOSTWO POLSKI W UNII EUROPEJSKIEJ W OBSZARZE ŚRODOWISKO	4
INTEGRACJA POLSKICH ORGANIZACJI EKOLOGICZNYCH W DYSKUSJI NA TEMAT REFORMY WSPÓLNEJ POLITYKI ROLNEJ AGENDA 2007	6
DEKLARACJA AKWIZGRAŃSKA	7
NOWA WSPÓLNA POLITYKA ROLNA (WPR)	8
10 KROKÓW DO ZREFORMOWANIA WPR	8
KRYZYS I JEGO KONSEKWENCJE:	10
O STANIE EUROPEJSKIEGO ROLNICTWA	10
NOTA EXPLICATIVA	12
FORUM EKOLOGICZNE I GRUPA ZIELONI/EFA W PARLAMENCIE EUROPEJSKIM W SPRAWIE WSPÓLNEJ POLITYKI ROLNEJ	13
SUKCESY W ROLNICTWIE EKOLOGICZNYM	14
DEKLARACJA WARSZAWSKA	15
ROLNICTWO EKOLOGICZNE W CZECHACH	16
WĘGERSKIE STOWARZYSZENIE ROLNICTWA EKOLOGICZNEGO ORAZ OCHRONA ŚRODOWISKA I ZDROWIA	17
EKOTREND - STOWARZYSZENIE PRZYJACIÓŁ ROLNICTWA EKOLOGICZNEGO	18
ROLNICY EKOLOGICZNI PRODUCENCI Z KRAJÓW PRZEDAKCESYJNYCH	19
ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ, PUNKT WIDZENIA SĄSIADÓW ZA ODRĄ	20

Foto na okładce B. Śmiełowski

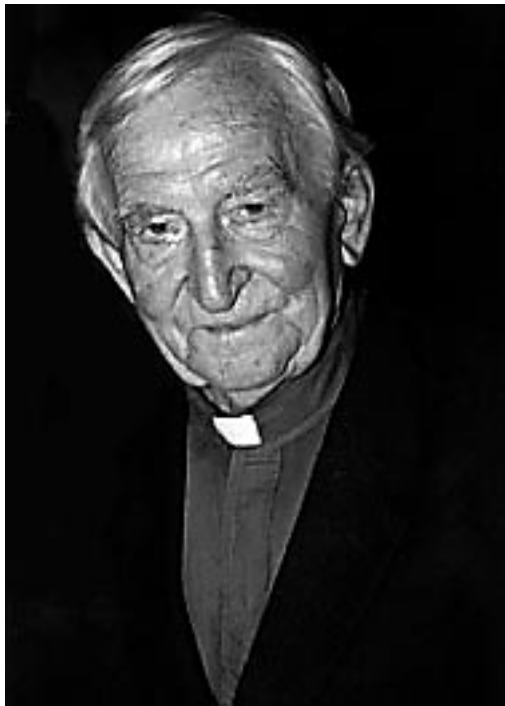
Wydawca: Regionalne Centrum Edukacji Ekologicznej – Biblioteka Ekologiczna. **Adres Wydawcy i Redakcji:** 61-715 Poznań, ul. Kościuszki 79, tel.: (0-61) 852 41 39, (061) 852 13 25, fax: (0-61) 852 82 76. **Redaguje Zespół. Skład i druk:** PRODRUK Poznań ul. Błażeja 3, tel. 8229-046. Redakcja zastrzega sobie prawo do skracania i adriastacji tekstów oraz zmiany tytułów. Przedruk materiałów lub ich części tylko za zgodą redakcji Wielkopolskiego Biuletynu Ekologicznego. Nakład wydrukowano na papierze ekologicznym.

KANDYDAT DO NOBLA NA RODZINNEJ ZIEMI

Piętnastego czerwca 2002 roku, przed południem, w podpoznańskim Chludowie odbyła się uroczystość nadania miejscowej szkole imienia Ojca Mariana Żelazka. To właśnie w Chludowie, w 1937 roku, w tamtejszym seminarium księży werbistów, patron szkoły - który w tym roku kandyduje do pokojowej Nagrody Nobla - rozpoczął nowicjat, a trzy lata później został aresztowany i wywieziony do obozu koncentracyjnego w Dachau. Od ponad 50. lat pracuje w Indiach niosąc pomoc trędowatym.

Kim jest Ojciec Marian Żelazek ?

- Ksiądz misjonarz, urodzony w 1918 roku w podpoznańskim Pałędziu, werbista z Chludowa, więzień Fortu VII w Poznaniu i obozu koncentracyjnego w Dachau (aresztowanych wraz z nim zakonników, którzy zginęli w obozie, Jan Paweł II wyniósł na ołtarze jako błogosławionych)
- W 1950 roku udał się do Indii, na misję do Orissy i rozpoczął pracę wśród „niedotykalnych” z plemienia Adivasów
- W 1975 roku przeniósł się do Puri nad Zatoką Bengalską, gdzie poświęcił się walce z epidemią trądu: zbudował leprozorium, przychodnię lekarską, mały szpital, pracownię ortopedyczną, szkołę i wioskę dla trędowatych (obecnie mieszka w niej około 600 rodzin)
- Dokonał również czynu nieprawdopodobnego i chyba najważniejszego w całym swoim życiu: wprowadził trędowatych do świata ludzi zdrowych (niektórzy porównują to do wprowadzenia przez Mahatmę Gandhiego niedotykalnych do hinduistycznych świątyń)
- Założył Centrum Poszukiwania Prawdy w Puri, służące budowaniu dialogu chrześcijańsko – hinduskiego
- Został nawet honorowym braminem i pozwolono mu wybudować w najświętszym miejscu Indii – w Puri kościół Matki Boskiej Częstochowskiej (to tak, jakby w Częstochowie postawiono indyjską świątynię *Ganeśa*)
- Prowadzi akcję adopcji serca polegającą na sponsorowaniu niewielkimi kwotami - rzędu kilku dolarów miesięcznie - konkretnych dzieci; część odkładanych pieniędzy gromadzi na zakup rikszy, maszyny do szycia czy nawet komputera aby zapewnić trędowatym środki do życia w przyszłości; dla wychowanców zbiera pieniądze

dze na posag, bo kto weźmie za żonę trędowatą dziewczynę, choć by zaleconą ale bez grosza?

• Nominowany w styczniu 2002 przez parlamentarzystów indyjskich i polskich do Pokojowej Nagrody Nobla; pod wnioskiem zgłaszającym kandydaturę Ojca Mariana podpisało się 55 osobistości życia publicznego Indii i Polski oraz blisko 100 osób wspierających, wśród nich laureaci Nagrody Nobla - Wisława Szymborska i Czesław Miłosz

Serce dzielę między Polskę i Indie

Czy przypomina sobie Ojciec ten moment w swoim życiu, gdy zapadła decyzja o wyjeździe na misję do Indii? Co kazało Ojcu tam jechać i pozostać przez następne 52 lata?

Kiedy siedziałem uwięziony w obozie koncentracyjnym w Dachau i widziałem cały ten koszmar, pomyślałem sobie, że jeśli Pan Bóg sprawi, że stamtąd wyjdę, to pojadę na misję, tam gdzie będę mógł pomagać ludziom, którzy cierpią. Jest taka zasada, że o obozie się nie opowiada, bo milczenie jest najlepszą opowieścią. Powiem więc tylko, że spośród 26 kleryków z Lusowa uwięzionych wraz ze mną w tym obozie, w ciągu dwóch lat zginęło czternastu. Kiedy tak umierali, jeden za drugim, na moich oczach, a jeden prawie na moich rękach, to przekazywali pozostałym ogień zapału, jak znicz i testament – jak przeżyjesz to kontynuuj naszą misję. Zawsze marzyłem o wyjeździe do wielkiego, nieznanego kraju, do Chin albo Indii. W latach pięćdziesiątych Chiny były już dla nas zamknięte. Kiedy więc nasze zgromadzenie otworzyło nową misję w indyjskiej prowincji Orissa, wśród pierwotnych szczepów Adivasów, postanowiłem pojechać właśnie tam, żeby pracować w imieniu moich zamęczonych przyjaciół i za siebie.

Czy w ciągu tych pięćdziesięciu z górą lat misyjnej pracy zdarzały się Ojcu chwile załamania i chęci, by rzucić to wszystko i wrócić do kraju?

Każdy misjonarz przeżywa ciężkie chwile, więc i mi takich nie brakowało. Ale moje obozowe doświadczenia

KANDYDAT DO NOBLA NA RODZINNEJ ZIEMI

dały mi dość odporności, żeby się nie załamywać i zapewne dlatego nigdy nie pomyślałem o powrocie z misji. Kiedy na przykład przybyłem na nową placówkę, spotkałem tam miejscowych katolików z jednej z najniższych kast społecznych, którzy zamieszkiwali na terenie kościoła i nie chcieli świątyni opuścić. Przez długie lata ci ludzie byli uciemiężeni, więc na mnie chcieli się odegrać za swoje upokorzenia. Nie załamałem się i doszliśmy po jakimś czasie do porozumienia.

Co zdecydowało o tym, że poświęcił się Ojciec pracy wśród ludzi trędowatych i niesieniu im wszechstronnej pomocy?

Może potrzeba pastoralna? Kiedy w 1975 roku przyjechałem do nowej misji, do Puri, zastałem tam inny świat niż ten, który do tego czasu znałem. Wcześniej pracowaliśmy wśród wielu indyjskich chrześcijan, dla których prowadziliśmy szkoły. Tymczasem Puri to była całkiem inna rzeczywistość: znalazłem się tam między hinduistami z wyższych kast, często lepiej wykształconymi niż ja sam. To miasto jest jednym z najświętszych miejsc w Indiach, gdzie znajduje się słynna świątynia boga Wisnu, Pana Świata – Dżagannatha, odwiedzana codziennie przez dziesiątki tysięcy pielgrzymów. Zastaliśmy tam bardzo wielu trędowatych, ludzi odtrąconych i pogardzanych przez resztę społeczeństwa. Pomoc tym nieszczęśnikom potraktowaliśmy jak wyzwanie, jak szansę pokazania, w samym centrum ortodoksyjnego hinduizmu, naszych chrześcijańskich wartości i zalet, wśród których tak ważną jest posługa najbardziej potrzebującym, pokrzywdzonym przez los. Robimy to wszystko, mając w pamięci słowa Pana Jezusa: „Cokolwiek zrobiliście dla najbardziej potrzebujących, dla mnie żecie to uczynili...” A przecież trędowaci, to bez wątpienia ludzie najbardziej z biednych.

Czy my, Wielkopolanie, mieszkańcy rodzinnych stron Ojca, możemy coś uczynić, by pomóc Ojcu i jego podopiecznym?

O tak! Ważna jest każda pomoc, bo od niej zależy, ile tam w Indiach możemy dla trędowatych zrobić. Niektórzy już z taką pomocą do nas dotarli. Trzy razy była w Puri poznańska dentystka, pani Ania Tyrajewska, która za każdym razem przez kilkanaście dni leczyła moich podopiecznych, w naszym gabinecie, ufundowanym przez włoski Czerwony Krzyż. To była wspaniała, wyjątkowo cenna pomoc. Bo dać biednemu trędowatemu okazję, ażeby był doglądany przez fachowego dentystę, to rzecz wyjątkowa. Poza naszym ośrodkiem, wręcz niemożliwa w Indiach.

Kolonia trędowatych, założona i prowadzona przez Ojca, liczy 600 stałych pacjentów. Czego najbardziej potrzebują jej mieszkańcy?

Nie będę ukrywał, że najlepsza jest wszelka pomoc finansowa. Dzięki niej można utrzymać Kuchnię Miło-

sierdzia, z której stale korzysta osiemdziesięciu trędowatych, nie mogących nawet zebrać, bo są zbyt okaleczeni chorobą albo zbyt starzy, żeby wyjść na ulicę. Od nas otrzymują pomieszczenie do snu, dostają odzienie i regularne posiłki. Taka pomoc, to wydatki przekraczające sześćset rupii miesięcznie na osobę, co w Indiach jest niewielką kwotą. Ogromne są finansowe potrzeby urządzonego przez nas szpitala, z salą operacyjną, laboratorium i gabinetem dentystycznym. Trzeba również utrzymać warsztaty ortopedyczne, w których produkujemy obuwie ze specjalnej mikrokomórkowej gumy, dla chorych z uszkodzeniami nóg. Bez takich, specjalnych butów nie mogliby się w ogóle poruszać, bo resztki ich stóp pozbawione są czucia. Dwadzieścia tysięcy rupii miesięcznie kosztuje utrzymanie siedmioklasowej szkoły, do której uczęszcza 530 uczniów – dzieci chorych na trąd i zdrowych. Pomoc finansowa jest najlepsza dlatego, że konkretne pieniądze można przeznaczyć na indywidualne potrzeby każdego z trędowatych. Przede wszystkim na dalszą naukę, za którą muszą w Indiach płacić. Pamiętam takiego małego chłopczyka, jak siedział na kolanach ślepej trędowatej babci. Potem poszedł do naszej szkoły, a jak ją skończył, myśmy sfinansowali jego dalszą naukę i dziś jest wziętym inżynierem komputerowym. Inna nasza podopieczna, dzięki pomocy pieniężnej kończy właśnie studia na uniwersytecie, na telekomunikacji. Potrzeb jest bez liku.

Czy często, w trakcie swojego półwiecznego pobytu w Indiach, wracał Ojciec myślami do stron rodzinnych, do Wielkopolski i do Poznania?

Piękna nasza Polska cała... Kto by nie wracał wspomnieniami? Ja jednak, serce muszę dzielić między Polskę i Indie. Ale dla Polski pozostawiam je w tylko myślach.

Jakie jeszcze cele stawia Ojciec przed sobą?

Dla zaspokojenia duchowego głodu - hinduistów i chrześcijan – postanowiliśmy w Puri wybudować Centrum Duchowości. Będzie w nim dwadzieścia dwuosobowych pokoi, w których zamieszkają ci, którzy zapragną uczestniczyć w prowadzonych w Centrum zajęciach, z medytacji, jogi i innych sposobów doskonalenia własnego ducha.

Kto będzie z Centrum korzystał?

A choćby panowie mogliby tam przyjechać, żeby sobie duchowo odpocząć!

Rozmawiali: Marcin J. Januszkiewicz i Adam Pleskaczyński
Tekst przedruk Głos Wielkopolski

ZAKOŃCZENIE NEGOCJACJI O CZŁONKOSTWO POLSKI W UNII EUROPEJSKIEJ W OBSZARZE ŚRODOWISKO

W dniu 26 października 2001 r. podczas kolejnej sesji Konferencji Akcesyjnej zamknięty został tymczasowo obszar negocjacyjny Środowisko.

Po trwających blisko 2 lata negocjacjach - licząc od 7 grudnia 1999 r. czyli oficjalnej daty ich otwarcia - Unia Europejska zaakceptowała dziewięć wniosków Polski o przyznanie okresów przejściowych.

Wynegocjowane okresy przejściowe umożliwią pełne wdrożenie przepisów wspólnotowych w ramach czasowych wybiegających poza datę przystąpienia Polski do Unii Europejskiej jak przedstawiono to poniżej:

Jakość powietrza

4 - letni okres przejściowy (do 31. 12.2006 r.) w odniesieniu do Dyrektywy 99/32/WE w sprawie redukcji zawartości siarki w paliwach płynnych;

3 - letni okres przejściowy (do 31.12.2005 r.) w odniesieniu do Dyrektywy 94/63/WE w sprawie kontrolowania emisji lotnych związków organicznych powstałych wskutek z magazynowania benzyn, i jej dystrybucji z terminali do stacji obsługi;

Gospodarka odpadami

5 - letni okres przejściowy (do 31.12.2007 r.) w odniesieniu do Dyrektywy 94/62/WE w sprawie opakowań i odpadów opakowaniowych;

3 - letni okres przejściowy (do 01.07.2012 r.) w odniesieniu do Dyrektywy 99/31/WE w sprawie składowisk odpadów;

5 - letni okres przejściowy (do 31.12.2007 r.) w odniesieniu do Rozporządzenia 259/93/EWG w sprawie nadzoru i kontroli przesyłania odpadów w obrębie do Wspólnoty Europejskiej oraz poza jej obszar; Okres przejściowy dotyczyć będzie:

- niektórych grup odpadów przeznaczonych do odzysku z tzw. „zielonej listy”,
- wybranych odpadów przeznaczonych do odzysku z tzw. „pomarańczowej listy”;

Dodatkowo istnieje możliwość przedłużenia okresu do 2012 r. po uprzednim uzasadnieniu, w odniesieniu do odpadów tworzyw sztucznych („zielona lista”) oraz grupy odpadów z „listy żółtej”.

Jakość wód

Kilka różnych okresów przejściowych w odniesieniu do Dyrektywy 91/271/EWG w sprawie oczyszczania ścieków komunalnych.

6 - letni okres przejściowy (do 31.12.2008 r.) w odniesieniu do systemów kanalizacji zbiorczej dla aglomeracji powyżej 10 000 RLM; (RLM to tzw. „równoważna liczba mieszkańców”. 1 RLM oznacza ładunek organiczny ulegający rozkładowi biologicznemu, wyrażony pięciodniowym biochemicznym zapotrzebowaniem na tlen (BZT₅), w ilości 60 g tlenu na dzień - przyp. red.)

10 - letni okres przejściowy (do 31.12.2015 r.) w odniesieniu do systemów kanalizacji zbiorczej dla aglomeracji o RLM od 2 000 do 10 000;

okresy przejściowe od 8 do 13 lat

(do 31.12.2015 r.) w odniesieniu do oczyszczalni ścieków w zależności od wielkości aglomeracji;

8 - letni okres przejściowy (do 31.12.2010 r.) w odniesieniu do oczyszczalni ścieków w zakładach sektora przemysłu rolno-spożywczego;

5 - letni okres przejściowy (do 31.12.2007 r.) w odniesieniu do Dyrektywy 76/464/EWG w sprawie zanieczyszczenia spowodowanego przez niektóre substancje odprowadzane do środowiska wodnego oraz w odniesieniu do dyrektyw „córki” dotyczących poszczególnych substancji niebezpiecznych.

Zanieczyszczenia przemysłowe

3 - letni okres przejściowy (do 31.12.2010 r.) w odniesieniu do Dyrektywy 96/61/WE w sprawie zintegrowanego zapobiegania i kontroli zanieczyszczeń; Okres przejściowy dotyczyć będzie ograniczonej grupy istniejących instalacji, które wymagają poważnych lub całkowitych zmian technologicznych.

Bezpieczeństwo jądrowe ochrona przed promieniowaniem jonizującym

4 - letni okres przejściowy (do 31.12.2006 r.) w odniesieniu do Dyrektywy 97/43/Euroatom w sprawie ochrony przed promieniowaniem jonizującym pochodzącym ze źródeł medycznych;

W stosunku do innych krajów kandydujących, które zakończyły już negocjacje w tej dziedzinie Polska uzyskała najwięcej rozwiązań przejściowych. Przedstawiciele Unii Europejskiej podkreślili jednak, że zgoda krajów członkowskich na większość postulatów Polski nie jest wyrazem jej uprzywilejowanej pozycji w negocjacjach, ale jest podyktowana wielkością kraju, jego potencjałem przemysłowym i dużym stopniem decentralizacji zarządzania środowiskiem.

Podczas negocjacji, na które składały się: wymiana oficjalnych stanowisk obu stron, przekazywanie na wniosek Komisji Europejskiej dodatkowych informacji pisemnych

ZAKOŃCZENIE NEGOCJACJI O CZŁONKOSTWO POLSKI W UNII EUROPEJSKIEJ W OBSZARZE ŚRODOWISKA

zawierających dane statystyczne, techniczne, wyjaśnienia dotyczące procedur oraz spotkania konsultacyjne ekspertów Polska dwukrotnie - w marcu i w lipcu 2001 r. zmieniała pierwotne stanowisko negocjacyjne wycofując wnioski o niektóre okresy przejściowe, skracając inne lub ograniczając i doprecyzowując zakres wystąpień.

Jakie wnioski o okresy przejściowe były najtrudniejsze do zaakceptowania przez UE?

Zgodnie z generalnymi zasadami negocjacji rozwiązania przejściowe muszą być ograniczone, co do zakresu, ograniczone w czasie i nie mogą naruszać zasad funkcjonowania Unii Europejskiej, w szczególności dotyczących swobodnego przepływu towarów i konkurencji ani zmieniać polityk wspólnotowych. W tym kontekście trudne tematy, które pojawiły się w negocjacjach dot. środowiska to przepisy dotyczące działalności przemysłowej (produkcji) - w tym, dyrektywy: 96/61 (IPPC) w sprawie zintegrowanego zapobiegania zanieczyszczeniom, 99/13 w sprawie emisji lotnych związków organicznych powstającej w wyniku stosowania rozpuszczalników (wniosek wycofany), rozporządzenie 2000/37 w sprawie substancji zubożających warstwę ozonową (wniosek wycofany) oraz jakości produktów - dyrektywy: 98/70 w sprawie jakości benzyn (wniosek wycofany), 99/32 w sprawie zawartości siarki w paliwach płynnych, a także przepisy dotyczące obrotu towarami w ramach jednolitego rynku m.in. rozporządzenie 259/93 w sprawie nadzoru i kontroli przesyłania odpadów.

Obawy krajów członkowskich dotyczyły głównie możliwości naruszenia przez polskie przedsiębiorstwa w okresie przejściowym reguł konkurencji, czyli prowadzenia produkcji przemysłowej przez zakłady istniejące bez zachowania standardów środowiskowych UE. Oznaczałoby to, bowiem mniejsze koszty funkcjonowania tych przedsiębiorstw lub wprowadzanie na rynek konkretnych produktów nie spełniających standardów UE. W odniesieniu do obrotu odpadami z tzw. zielonej listy, będącymi zwykłym towarem w rozumieniu przepisów wspólnotowych, wyrażano zastrzeżenia odnośnie wprowadzania przez Polskę barier dla ich importu - takich jak kontrola tego procesu i ewentualna możliwość stosowania ograniczeń.

Ze zrozumieniem strony wspólnotowej spotkały się natomiast wnioski o okresy przejściowe dotyczące infrastruktury komunalnej (budowa i rozbudowa sieci kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków, modernizacja i budowa składowisk odpadów), z uwagi na konieczność rozłożenia w czasie wydatków inwestycyjnych, które zostaną poniesione w przeważającej mierze przez samorządy. Zaakceptowanie propozycji strony polskiej było jednak możliwe dopiero po przedstawieniu szczegółowych planów dochodzenia do celów określonych dyrektywami, ze wskazaniem etapów pośrednich, przewidywanych wydatków i źródeł ich finansowania oraz instytucji odpowiedzialnych, ich kompetencji i stanu kadrowego.

Jakie będą następne kroki?

W momencie osiągnięcia przez strony zgodności, co do stanowisk w danym obszarze następuje tymczasowe zamknięcie negocjacji. Oznacza to, że ustalenia zawarte w stanowiskach uważane są za uzgodnione, choć mogą ulegać zmianom do czasu zamknięcia negocjacji we wszystkich obszarach negocjacyjnych. Ostateczne zamknięcie negocjacji we wszystkich obszarach nastąpi w końcowym etapie rokowań, po uzupełnieniu stanowisk o nowe akty prawne UE, które powstają w czasie trwania negocjacji i po zweryfikowaniu pozycji przez obie strony.

Zatem dzień 26 października 2001 r. to ważny etap w procesie akcesji do Unii Europejskiej w obszarze środowiska. Nie oznacza on jednak zakończenia wysiłków na drodze do członkostwa. Zgodnie z postanowieniami zawartymi we Wspólnym Stanowisku UE, strona wspólnotowa będzie regularnie monitorować postępy Polski w zakresie:

- transpozycji prawa wspólnotowego, zwłaszcza wydania niezbędnych aktów wykonawczych do ustaw oraz przeniesienia nowych aktów prawa UE do polskiego porządku prawnego;
- praktycznego wdrażania przepisów nowego prawa ochrony środowiska - opracowania właściwych planów, programów, zapewnienia środków na inwestycje i postępu prac inwestycyjnych (przewidywane koszty w tym zakresie oszacowano na ok. 35 mld euro w okresie 2000-2015);
- poprawy zdolności administracji ochrony środowiska w zakresie wdrażania, egzekwowania przepisów, szczególnie na szczeblu regionalnym i lokalnym a także tworzenia nowych instytucji, przewidzianych w nowych ustawach, niezbędnych dla realizacji : obowiązków wynikających z prawa Unii Europejskiej.

Ewentualna negatywna ocena postępów w realizacji zobowiązań negocjacyjnych w każdym obszarze może doprowadzić do jego ponownego otwarcia i zapoczątkować kolejne dyskusje w sprawie warunków członkostwa. Dlatego tak ważne jest uświadomienie wszystkim zainteresowanym - przedstawicielom kręgów gospodarczych, służb ochrony środowiska, organizacji pozarządowych, że tymczasowe zamknięcie negocjacji to dopiero początek ogromnej pracy, jaka jest do wykonania przed uzyskaniem członkostwa w Unii.

Grażyna Niesyto
Ekorozwój@UE Nr 8 (11/2001)

INTEGRACJA POLSKICH ORGANIZACJI EKOLOGICZNYCH W DYSKUSJI NA TEMAT REFORMY WSPÓLNEJ POLITYKI ROLNEJ AGENDA 2007

Fundacja IUCN-Poland rozpoczęła realizację projektu "Integracja polskich organizacji ekologicznych i konsumenckich w dyskusji na temat reformy Wspólnej Polityki Rolnej Agenda 2007", który będzie prowadzony we współpracy z Fundacją EURONATUR z Niemiec. Mamy zamiar zaprosić członków organizacji ekologicznych i konsumenckich oraz rolników do rozmów o żywności, rolnictwie, krajobrazie i przyrodzie. W interesie nas wszystkich jest dbałość o takie rolnictwo, które zapewnia egzystencję rodzinom rolników, produkuje żywność spełniającą oczekiwania konsumentów oraz funkcjonuje w zgodzie z przyrodą i krajobrazem.

Od 1957 w Unii Europejskiej obowiązuje Wspólna Polityka Rolna /WPR/ dla wszystkich krajów członkowskich. Od początku lat 70-tych dyskutowane są negatywne skutki rolnictwa na środowisko, a ostatnio także wiążące się z tym aspekty społeczne i rozwoju terenów wiejskich. Mimo coraz wyższej temperatury tej dyskusji w krajach członkowskich Unii Europejskiej, Wspólna Polityka Rolna niewiele się zmieniła. Agenda 2000 przyjęta w Berlinie w 2000 roku przewiduje tylko 10% środków finansowych na "drugiego filara" WPR czyli wsparcie rozwoju terenów wiejskich.

Przeniesienie zachodnioeuropejskiego wzoru rolnictwa do krajów kandydujących ocenia się jako niemożliwe, m.in. z przyczyn finansowych w samej Unii Europejskiej oraz, zdaniem nie tylko organizacji ekologicznych, z przyczyn fatalnych skutków środowiskowych i społecznych. *Zbliżający się Średniookresowy Przegląd WPR w końcu 2002 jest okazją dokonania krytycznego przeglądu polityki rolnej i opracowania konstruktywnych propozycji jej zmian. Organizacje ekologiczne i konsumenckie powinny wnieść tu swój wkład w postaci wyważonych wniosków.* Włączając się do dyskusji prowadzonej przez organizacje ekologiczne i konsumenckie zwłaszcza w Niemczech, ale także w innych krajach UE, spróbujemy wyrazić nasze stanowisko wobec polityki rolnej i postaramy się mieć wpływ na jej kształt.

W ramach projektu mamy zamiar:

- Dostarczyć niezbędnej wiedzy na temat polityki rolnej w formie ważnych dokumentów polskich i zagranicznych, które będą zamieszczane na stronach internetowych www.agenda2007.eco.pl
- Zorganizować regularne spotkania dyskusyjne (dwa razy w roku) organizacji ekologicznych i konsumenckich z rolnikami w Polsce,
- Dzielić się wnioskami z dyskusji i przedstawić nasze stanowiska organizacjom ekologicznym i konsumenckim w krajach członkowskich Unii Europejskiej,
- Przedstawić nasze stanowiska ważnym urzędom i instytucjom oraz mediom w Polsce i w UE.

Zachęcamy do zapoznania się z materiałami opublikowanymi na stronach www.agenda2007.eco.pl

- 10 kroków jak zmienić Wspólną Politykę Rolną, Zieloni Parlamentu Europejskiego,
- Stanowisko Komisji Episkopatów Wspólnoty Europejskiej: Kryzys i jego konsekwencje: O stanie europejskiego rolnictwa,
- Deklaracja z Konferencji Europejskiej w Kopenhadze "Rolnictwo ekologiczne i żywność - dla partnerstwa i działania w Europie"
- Deklaracja IUCN / IFOAM / AIAB z Vignola,
- Wspólne stanowisko Forum Ekologicznego Unii Wolności i Zielonych Parlamentu Europejskiego.

DEKLARACJA AKWIZGRAŃSKA

Podstawowe tezy

W Deklaracji Akwizgrańskiej z dnia 2.07.1987 roku zostały sformułowane podstawowe założenia nowej polityki rolnej przez Wspólnotę Pracy Rolnictwo Chłopskiej Związek na rzecz Środowiska i Ochrony Przyrody (BUND), Federalny Kongres Polityki Rozwojowej Grup Działania, Koordynacja Rolna (BUKO) i Inicjatywę Konsumentów. Dąży się do społecznej, ekologicznej i solidarnościowej polityki rolnej, która powinna prowadzić do spadku napięcia w dotychczasowej problematycznej sytuacji.

Istnieje konieczność, aby iść nową drogą, która odejdzie od dotychczasowej wiary w postęp, na rzecz oparcia się na wymogach konieczności i racjonalności społecznej i ekologicznej. Ludzkie potrzeby powinny być bardziej uwzględniane niż kryteria ekonomiczne. Ponadto musi przywiązywać się większą wagę do utrzymania krajobrazu jako podstawy życia ludzkiego.

Chłopi

Rolnictwo jest sprawą całego społeczeństwa, które umożliwia chłopom zabezpieczenie ich egzystencji. Tutaj znajdują się nie tylko, jako najważniejsze, zwyczajne zasady ekonomicznego prowadzenia gospodarstwa. Konkretnie oznacza to odpowiednią opłatę pracy w gospodarstwach. Poprzez wprowadzenie zróżnicowanych cen dla producentów powinny być uchwycone regionalne różnice w położeniu i zróżnicowane koszty produkcji. Ponadto domagamy się wprowadzenia maksymalnych granic dla wielkości stada zwierząt związanych z powierzchnią w chowie zwierząt, aby doprowadzić do usunięcia nadprodukcji i przemysłowego masowego chowu zwierząt.

Dalszy efekt konieczny jest na płaszczyźnie produkcji roślinnej - oczekuje się tutaj zmniejszenia chemicznych i określonych nakładów technicznych w produkcji. Zgodnie z wymogami przyrodniczymi metody, które podkreślają wartość zróżnicowanej produkcji, stanowią przesłankę produkcji zdrowej żywności. Dojdzie wtedy do zabezpieczenia egzystencji chłopskiego rolnictwa, a tym samym do utrzymania miejsc pracy. Ponadto postuluje się zmniejszenie produkcji nadwyżek, aby powstrzymać dalsze uprzedmiotowienie rolnictwa.

Przyroda

Tutaj podstawowe znaczenie posiadać musi zabezpieczenie całego środowiska życia człowieka poprzez utrzymanie gleby i różnorodności gatunków zwierząt i roślin. Wymóg wyznaczenia maksymalnych wielkości dla stad zwierząt gospodarskich i zmniejszenie stosowania nawozów sztucznych i środków ochrony roślin, jak też zaostreżenie kontroli pozostałości chemicznych w dziedzinie żywności oznaczają pierwsze kroki w tym kierunku.

Dalsze konsekwencje zostają wyciągnięte w odrzuceniu intensywnego wykorzystania powierzchni produkcyjnej, względnie izolowania (uwyspowiania) biotopów zbliżonych do naturalnych. Ponadto ważnym punktem stanowi pożądane silne wspieranie ekologicznych metod produkcji jako zagospodarowania chroniącego środowisko.

Konsument

Musi być zabezpieczone zaopatrzenie konsumenta w jakościowo wysokowartościowe, po korzystnych cenach środki żywnościowe, które mają w dużym stopniu charakter naturalny. W tym celu konieczna staje się decentralizacja w przetwórstwie żywności i w handlu żywnością. Wobec jakości żywności będą postawione konkretne wymagania, które na nowo oceniają dotychczasowe zarządzenia o klasach handlowych. Te ostatnie przeważnie uwzględniają cechy z punktu widzenia technologii przetwórstwa żywności i cechy optyczne. Trzeba przeznaczyć wartościom ekologicznym i zdrowotnym podstawowe znaczenie. Będą wspierane pozytywne podejścia takie, jak bezpośrednia sprzedaż przez rolników, a także niezależne instytucje kontrolne i doradcze.

Trzeci Świat

Obecnie istnieje niebezpieczeństwo, że kraje Trzeciego Świata będą zdegradowane do dowolnie wymienialnych dostawców surowców rolniczych i odwrotnie Trzeci Świat - do ulubionego rynku zbytu dla przetworzonych lub uszlachetnionych produktów rolnych. Dlatego pojawia się wezwanie, aby zmienić dotychczasową politykę rolną Wspólnoty Europejskiej w celu umożliwienia krajom Trzeciego Świata samodzielnego zabezpieczenia swoich podstaw żywnościowych. W tym celu ważna jest stopniowa redukcja importu pasz przez Wspólnotę na podstawie bilateralnych umów handlowych. Dopuszczalny jest tylko eksport rolny umożliwiający jeszcze politykę rozwojową przy lepszym dostępie do rynku Wspólnoty. Zamiast istnienia jednostronnych stosunków zależności Wspólnota Europejska powinna ponosić odpowiedzialność za powstałe tym samym niedostatki strukturalne i świadczyć płatności wyrównawcze.

Przy mocy takich środków należy przeciwstawiać się światowemu załamaniu się cen rolnych przez silnie subwencjonowany eksport rolny Wspólnoty Europejskiej.

AACHENER ERKLÄRUNG, Arbeitsgemeinschaft bäuerliche Landwirtschaft, Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland (BUND), Bundeskongress entwicklungspolitischen Aktionsgruppen, Agrarkoordination (BUKO), Verbraucher Initiative Erklärung, Aachen 2 juli 1987.

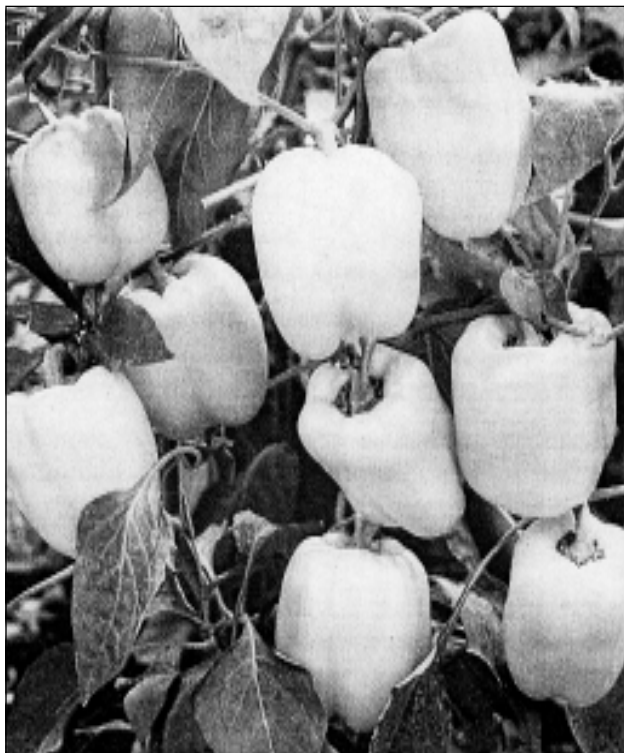
Opracowano na podstawie książki: Eva - Maria Spitzmüller, Kristine Pflug-Schönfelder, Claus Leitmann, Ernährungsökologie. Essen zwischen Genuss und Verantwortung, Heidelberg 1993, Karl f. Haug Verlag, s.150 -152.

NOWA WSPÓLNA POLITYKA ROLNA (WPR) 10 KROKÓW DO ZREFORMOWANIA WPR

1. Wprowadzenie zasady przezorności do produkcji rolnej. Promocja jakości i bezpieczeństwa w całym procesie produkcyjnym od upraw, przez pasze aż do produktu finalnego.

Działania:

- Całkowite usunięcie wszystkich materiałów powodujących zagrożenie BSE (np. wszystkich zwierząt hodowlanych) z łańcucha żywieniowego;
- Wprowadzenie "pozytywnych" list przy zatwierdzeniu pasz, dodatków, środków ochrony roślin oraz środków czystości;
- Zakaz stosowania pewnych szkodliwych dla zdrowia materiałów, np. antybiotyków, przede wszystkim w zakresie ich zastosowania profilaktycznego w przemysłowym chowie zwierząt; zakaz stosowania pestycydów i środków stymulujących wzrost, które budzą uzasadnione podejrzenie, że są szkodliwe dla zdrowia.

2. Wykorzystanie środków publicznych na podstawie kryteriów społecznych, ekologicznych oraz jakości żywności.

- Propagowanie produkcji o wysokiej jakości i rozwoju zrównoważonego a nie konkurencyjności opartej na produkcji masowej.
- Nagradzanie rolników stosujących dobre praktyki rolnicze.

Działania:

- Dotacje publiczne nie mogą być dalej przeznaczane wyłącznie na rozwój przedsiębiorczości i wzrost produktywności; muszą w sposób możliwy do zweryfikowania wspierać przyjazne dla środowiska metody uprawy i poprawę jakości. W przypadku chowu zwierząt oznacza to, na przykład, likwidację dotacji publicznych na szczelinowe podłogi w oborach bezściółkowych, stosowanie gnojowicy, oraz intensywny chów zwierząt oraz utrzymanie obsady zwierząt na poziomie 2 sztuk dużych na jeden hektar;
- Wszystkie zwierzęta w gospodarstwie muszą mieć zapewnioną odpowiednią przestrzeń do poruszania się i dostęp do światła dziennego;
- Promowanie samowystarczalności paszowej; chowu zwierząt z wykorzystaniem nawozów zwierzęcych w produkcji roślinnej.

Działania:

- Zmniejszenie interwencji państwa i zniesienie refundacji eksportu (w tym transportu żywych zwierząt);
- Zmiana i wprowadzenie dodatkowych informacji na oznaczeniach produktów, w tym podawanie miejsca pochodzenia z uwzględnieniem sposobu uprawy roślin i sposobu chowu zwierząt;
- Zmiana przepisów sanitarnych, zwłaszcza w odniesieniu do świeżych produktów rolnych - dla rynków lokalnych i regionalnych;
- Zniesienie uprzywilejowania (podatkowego) dla przemysłowych metod chowu zwierząt (np. zwierzęta w klatkach itp.).

4. Obecnie opcje polityczne: działania poziome, rozwój terenów wiejskich i działania rolno-ekologiczne.

- Zrównoważony rozwój wsi
- konsolidacja "drugiego filara" WPR;
- Propagowanie zmiany kierunków dotacji na korzyść zintegrowanego rozwoju wsi.

Działania:

- Nowa Wspólna Polityka Rolna powinna wykorzystywać tę nową politykę dla obszarów wiejskich do kwalifikacji i zróżnicowania dotacji. W ten sposób polityka interwencyjna może być etapowo przekształcana w strategię rozwojową tworzenia ryn-

NOWA WSPÓLNA POLITYKA ROLNA (WPR) 10 KROKÓW DO ZREFORMOWANIA WPR

ków o wysokiej jakości. Po przezwyciężeniu kryzysu BSE, UE nie może wrócić do dawnej polityki interwencyjnej.

- Promowanie regionalnego zaopatrzenia w mięso jako regionalnego produktu o wyjątkowej jakości;

5. Rozszerzenie Unii Europejskiej i kryzys BSE daje możliwości zrewidowania Agendy 2000 i przydziału środków

Działania:

- Etapowa realokacja budżetu UE na WPR z zarządzania nadwyżkami na zintegrowaną politykę rozwoju terenów wiejskich, w tym promowanie produktów rolnych o wysokiej jakości i oznaczanie ich jako takie;
- Obowiązkowe indeksowanie dotacji zgodnie z kryteriami ekologicznymi i zatrudnieniowymi (modulacja).

6. Poprawa jakości żywności w rolnictwie konwencjonalnym i promowanie rolnictwa ekologicznego.

Działania:

- Promowanie przestawienia gospodarstw rolnych na produkcję przyjazną dla środowiska, metody produkcji o niskim zużyciu substancji zanieczyszczających oraz na metody produkcji oszczędzające zasoby (energia, woda, nawozy, środki chemiczne);
- Wspieranie marketingu produktów ekologicznych w żywieniu niemowląt, w szkołach, szpitalach i placówkach zbiorowego żywienia.

7. Wykorzystanie gruntów odłogowych do promowania zmianowania i zmniejszania niedoboru białka w żywieniu zwierząt w krajach UE

Działania:

- Początkowo cel ten należy realizować przez wykorzystanie gruntów odłogowych jako środka do wydłużenia zmianowania upraw. Zamiast uprawy roślin wysokobiałkowych i oleistych jako produktów masowych wspieranych dotacje oparte na powierzchni i ilości, należy zwiększać produkcję pasz w gospodarstwach rolnych na bazie mieszanek traw z koniczyną, fasoli i grochu. Uzupełnienie uprawy zbóż o warzywa i rośliny paszowe uzupełnia ekologiczną metodę zmianowania i przyczynia się do regeneracji gleby.
- Zamiast przyznawania dotacji i płatności, które faworyzują kiszonki z kukurydzy i intensywne żywienie zwierząt (obecnie 400 EURO/ha), należy promować wykorzystanie pastwisk i użytk-

ków zielonych, szczególnie na terenach mniej uprzywilejowanych.

8. Handel międzynarodowy i WTO

Działania:

- Zasada przezroczności dotycząca bezpieczeństwa żywności musi być wpisana jako klauzula zabezpieczająca w negocjacjach rolnych WTO w celu uniknięcia powtórzenia sporu wokół stosowania hormonów. Ponadto UE musi szybko przemyśleć zmianę swojej strategii negocjacyjnej i iść w kierunku poprawy ekologicznej i strukturalnej polityki dla terenów wiejskich.

9. Konieczność wspólnego podejmowania decyzji Parlamentu Europejskiego w WPR

Działania:

- Nowa Wspólna Polityka Rolna. Jako zintegrowana polityka ochrony konsumenta i rozwoju obszarów wiejskich, powinna polegać na wspólnym podejmowaniu decyzji. Ponadto, Parlament Europejski, wspólnie z Komisją powinien być w stanie zapewnić rygorystyczne stosowanie ustawodawstwa unijnego w krajach członkowskich.
- Należy przyspieszyć przeciągające się postępowania prawne przeciwko krajom członkowskim, które nie wdrażają przepisów UE mających na celu ochronę środowiska i konsumentów, a Komisja powinna zostać umocowana do stosowania tymczasowych zarządzeń sądowych w przypadkach oczywistego zagrożenia dla konsumentów.

10. Badania, oświata, szkolenia i "agro-kulturalny" dialog pomiędzy społecznością wiejską i miejską

Działania:

- Zamiast koncentrowania się na technologii genetycznej i maksymalizacji zysków, badania naukowe w zakresie rolnictwa powinny kłaść nacisk na unowocześnienie rolnictwa ekologicznego.
- Program rozwoju obszarów wiejskich musi stwarzać przestrzeń dla partnerstwa na szczeblu lokalnym, propagować dialog między producentami i konsumentami, promując w ten sposób międzyregionalną i międzynarodową wymianę informacji pomiędzy obszarami wiejskimi i miejskimi.

KRYZYS I JEGO KONSEKWENCJE: O STANIE EUROPEJSKIEGO ROLNICTWA

Podczas ostatnich obrad w Rzymie w dniu 30 marca 2001 r. Komisja Episkopatów Wspólnoty Europejskiej (Commission des Evêques de la Communauté Européenne - ComECE) z wielką troską zajęła się rolnictwem i gospodarką żywnościową w Europie, które - jej zdaniem - znalazły się w głębokim kryzysie z powodu grożącej ludziom choroby bydła BSE i szybko rozprzestrzeniającej się pryszczycy. Poniżej prezentujemy stanowisko biskupów, zawarte w oficjalnym oświadczeniu. Dokument świadczy o doskonałej znajomości problemów rolników, wskazuje na pilną potrzebę "ekologicznego nawrócenia", nowego, przyjaznego środowisku, stylu życia. Bardzo bliskie są nam kwestie poruszone przez dostojnych przedstawicieli Kościoła. Zwłaszcza, że niedługo i my prawdopodobnie będziemy w rodzinie europejskiej.

1) Kryzys europejskiego rolnictwa ma wiele aspektów

- a) Dotyczy on przede wszystkim rolników. Nie z własnej winy znaleźli się w trudnej sytuacji i coraz bardziej są przekonani, że nie decydują o swoim losie (zarówno w zawodowej a zatem także osobistej sferze), że cierpią z powodu polityki, którą powinni współtworzyć 1). Wielu naszych braci biskupów w całej Europie wyrażało ostatnio solidarność z ludźmi, którzy utrzymują się z rolnictwa lub tymi, których sytuacja zależy od atrakcyjności terenów wiejskich. My, biskupi ComECE, pragniemy przyłączyć się do tych głosów. Rolnicy zasługują na nasz szacunek i mają prawo do udziału we wszystkich dziedzinach życia, podobnego do innych grup społecznych.
- b) Dotyczy on także konsumentów, a więc nas wszystkich. Wiele osób wątpi dziś w bezpieczeństwo żywności produkowanej przez przemysł rolniczy 2). Niektórzy ludzie są bardzo zaniepokojeni, czasami z powodu nieodpowiedzialnego informowania ze strony mediów. Szerzy się strach przed żywnością, która mogłaby spowodować chorobę. Aby zapobiec upowszechnianiu się tych niepokojów, apelujemy o odpowiedzialność do wszystkich uczestniczących w procesie produkowania żywności. Przypominamy także politykom o ich odpowiedzialności za zapewnienie ochrony konsumentom. Z zadowoleniem witamy inicjatywę szefów państw i rządów Unii Europejskiej, by jeszcze w tym roku powołać Europejską Agencję do spraw Żywności, która będzie w stanie lepiej zagwarantować bezpieczeństwo wszystkich produktów żywnościowych dostępnych na rynku europejskim 3).

c) Wreszcie, obecny kryzys jest także wyrazem takiego pojmowania rolnictwa, w którym pełne szacunku obchodzenie się zwierzętami oraz ożywioną i nieożywioną przyrodą, zgodne z zamierzeniem Boga, zbyt często jest poświęcane w imię oczekiwanego wzrostu wydajności i zysku. Konsekwencje złej wspólnej polityki rolnej Unii również przyczyniły się do ostatniego kryzysu. Niczym nie uzasadnione dodawanie odpadów zwierzęcych do paszy i karmienie nią innych gatunków zwierząt, przyczyniło się prawdopodobnie do rozprzestrzenienia "choroby wściekłych krów" - BSE. Praktyka przewożenia żywych zwierząt przez całą Europę (często w trudnych do opisanie warunkach), wspierana fałszywymi bodźcami ekonomicznymi, grozi rozprzestrzenieniem pryszczycy w całej Europie 4).

2) Konieczna jest kontynuacja reformy wspólnej polityki rolnej Unii Europejskiej

- a) Wspólna polityka rolna stanowi jeden z fundamentów Unii Europejskiej. Jednak polityka ta jest przedmiotem krytyki od czasu dłuższego, niż kilka ostatnich miesięcy. Pomimo, że zlikwidowała w poprzednich dziesięcioleciach głód i niedożywienie w UE, a zmiany strukturalne w większości przypadków miały społecznie akceptowalny charakter oraz zapewniły lepsze warunki życia znacznej grupie rolników i ich rodzin, wspólna polityka rolna przyniosła całą serię niekorzystnych efektów ubocznych związanych z intensyfikacją uprawy roślin i chowu zwierząt. Tymczasem cele UE 5), zmierzające ku zapewnieniu europejskim konsumentom jak najtańszej żywności, a jednocześnie zagwarantowaniu rolnikom możliwie wysokich dochodów, można zrealizować tylko poprzez subwencje pochodzące z podatków.
- b) Organizacja wspólnego rynku produktów rolnych w UE, z gwarantowanymi cenami i zbytem, przyczyniły się do wzrostu produkcji i wzrostu wydajności - "współwinnych" za wiele przykładów zniszczeń środowiska w Europie 6). Ponadto dla ograniczenia nadwyżek produkcji konieczne są subsydia eksportowe, które z kolei wpływają na ceny na rynku światowym i które bardzo poważnie hamują i tak słaby rozwój rolnictwa krajów uboższych 7). Dlatego popieramy podstawowe zasady dotyczące

KRYZYS I JEGO KONSEKWENCJE: O STANIE EUROPEJSKIEGO ROLNICTWA

reformowania polityki rolnej UE przedstawione w roku 1992 i 1999, dzięki którym wycofuje się z subwencji w postaci cen gwarantowanych i zastępuje się je bezpośrednimi dopłatami dla rolników, które mogą być także powiązane z działaniami na rzecz ochrony środowiska 8). Jednocześnie polityka rolna obrała nowy kierunek - polityki dotyczącej obszarów wiejskich, uwzględniający wielofunkcyjność rolnictwa oraz uwzględniający potrzeby zarówno spragnionych wypoczynku mieszkańców miast jak i społeczności wiejskiej 9).

- c) Nowy kierunek polityki rolnej wyszedł naprzeciw potrzebom wielu ludzi w krajach kandydujących do UE, którzy często dziś z braku alternatywy skazani są na los małych rolników (10). Nowy kierunek powinien być w końcu uzgodniony z nowymi ustaleniami w ramach układu GATT 11) i można go lepiej uzasadnić w obecnych negocjacjach WTO 12). Przyspieszenie tych reform jest zatem potrzebą chwili 13). Z etycznego punktu widzenia nie do przyjęcia jest polityka rolna, według której masowe wybijanie zwierząt, by zniszczyć szkodliwą dla zdrowia żywność, wydaje się być jedynym "rozwiązaniem" kryzysu. Rolnictwo przyszłości musi być zgodne z prawami natury, musi stawiać na jakość. Zasada zrównoważonego rozwoju 14) musi uwzględniać wymogi społeczne, ekologiczne i ekonomiczne w rolnictwie.
- d) Rolnicy i ich rodziny powinny poczuć się odpowiedzialne za realizację wielu zadań w swoim wiejskim otoczeniu. Powinni też dalej kroczyć obraną ścieżką odejścia od zainteresowania tylko produkcją żywności oraz zaangażowania się w sprzedaż dóbr i usług o wysokim poziomie wartości dodanej. Dotacje powiązane z powierzchnią a w szczególności preferencje dla produkcji zbóż, muszą zostać poddane dokładnej analizie 15). Okazją do tego jest średniookresowy bilans, który w Agendzie 2000 jest przewidziany w postaci całego szeregu uregulowań rynku w latach 2002 i 2003. Zachęcamy Komisję Europejską do odwagi w propozycjach dotyczących reform. Wysoka jakość i preferencje dla lokalnych produktów mają jednak swoją cenę, która muszą ponieść zarówno konsumenci, jak podatnicy. Dlatego musimy sobie zadać pytanie, czy w poszukiwaniu nowego, przyjaznego środowiska, stylu życia jesteśmy w stanie wystarczająco więcej wydawać na żywność, ograniczając inne wydatki? Ojciec Święty Jan Paweł II na audyencji generalnej w styczniu br. z zadowoleniem mówił o "ekologicznym nawróceniu" ludz-

kości, a już w 1995 r. w encyklice *Evangelium Vitae* napisał: "Z zadowoleniem należy powitać rosnące zainteresowanie jakością życia i ekologią, szczególnie w bardziej rozwiniętych społeczeństwach, w których oczekiwania ludzi już nie koncentrują się tak bardzo na problemach przeżycia, co na całościowym polepszeniu warunków życia". (rozdział 27)

3) Kościół także ponosi odpowiedzialność za obszary wiejskie!

- a) Trudno wyobrazić sobie Europę bez jednego w swoim rodzaju krajobrazu kulturowego lub wyobrazić sobie ogromnych obszarów tego kulturowego krajobrazu bez wież kościelnych. Siła Kościoła polega w dużym stopniu na świadectwie wiary danym przez ludzi na wsi. Kościół więc także ponosi za nich odpowiedzialność. Rozwój obszarów wiejskich Europy to nie tylko sprawa polityków.
- b) Dlatego w ramach naszych rozważań o zrównoważonym rozwoju postanowiliśmy dokładnie opisać udział Kościoła w tworzeniu nowego stylu życia na wsi.
- c) Najpilniej pomocy potrzebują rolnicy i ich rodziny, dotknięci skutkami epidemii i masowego wybijania zwierząt. Żeby zrozumieć dramat tych rolników, konieczna jest dobra znajomość świata wsi. Gospodarstwo, zwierzęta i rośliny do dziś traktowane są przez nich jako gwarancja ekonomicznego a nawet osobistego istnienia i tożsamości. Ta psychologiczna sytuacja rolników i ich rodzin musi być brana pod uwagę przy uruchamianiu instrumentów polityki rolnej. Jednocześnie zachęcamy nasze wspólnoty, księży, zakonników i innych ludzi działających w duszpasterstwie na wsi, do dalszego podejmowania wysiłków na rzecz wspierania obszarów wiejskich i społeczności rolników. Naturalnie nie jest to głównie pomoc materialna, ale niesie nadzieję, nawet w sytuacji, zdawałoby się, bez wyjścia. Bardzo to ważne, bo "Nie samym chlebem żyje człowiek" (Łukasz 4:4)

Podpisali biskupi Komisji Episkopatów Wspólnoty Europejskiej (ComECE):

Josef Homeyer biskup Hildesheim (Niemcy)- przewodniczący ComECE
Teodoro de Faria, biskup Funchal (Portugalia)
Luk De Hovre, biskup pomocniczy Mechelen-Brukseli (Belgia)
Joseph Duffy, biskup Clogher (Irlandia)
Fernard Franck, arcybiskup Luksemburga
Crispian Hollis, biskup Portsmouth (Anglia i Walia)
Egon Kapellari, biskup Grazu-Seckau (Austria)
Wiliam Keney, biskup pomocniczy Sztokholmu (Szwecja)
John Mone, biskup Paisley (Szkocja)
Attilio Nicora, Konferencja Biskupów Włoskich
Hippolyte Simon, biskup Clermont (Francja)
Adrianus van Luyn, biskup Rotterdamu (Holandia)
Antonios Varthalitis, arcybiskup Korfu (Grecja)

NOTA EXPLICATIVA

1) Liczba rolników w Europie stale zmniejsza się. Dziś w Unii Europejskiej tylko 5,3% zatrudnionych pracuje w rolnictwie, wytwarzając 2,3 % Produktu Krajowego Brutto. Jednocześnie rolnicy pracują na 44% powierzchni Europy i w ten sposób znacząco przyczyniają się do utrzymania równowagi ekologicznej.

2) Popyt na wołowinę w Unii Europejskiej spadł o 27%. Dla Unii Europejskiej oznacza to zwiększone problemy finansowania. Na finansowanie "programu wybijania" była powyżej 30 miesięcy i powszechnego wprowadzenia testów BSE, Parlament Europejski przeznaczył 1. marca 2001 dodatkowy budżet w wysokości 971 milionów Euro. Jednak Komisja Europejska opiera swoje szacunki na założeniu, że spadek konsumpcji wynosi 15%. Może więc wkrótce znaleźć się w sytuacji między dwoma zobowiązaniami. Z jednej strony musi wykupić wołowinę od producentów unijnych, w sytuacji gdy cena rynkowa jest niższa o 60% od ceny interwencyjnej. Z drugiej strony szefowie państw i rządów wymogli jeszcze raz na Komisji Europejskiej na szczycie w Nicei, żeby utrzymać wydatki na rolnictwo ściśle w górnych granicach ustalonych w dokumencie Agenda 2000 aż do roku 2006. Ogólna suma środków przewidzianych na Wspólną Politykę Rolną w 2001 r. wynosi 42,8 miliardów Euro, tj. 46% budżetu UE. (patrz - uwaga 13).

3) Dla importu żywności z krajów trzecich (nie będących członkami UE) istnieje możliwość zgłoszenia nie dyskryminujących przepisów importowych dotyczących zdrowia, ochrony roślin i technicznych w ramach WTO. Żeby wykluczyć protekcyjny użytek takich przepisów, zawarto w ramach WTO specjalny układ, który odnosi się do trzech mało znanych, ale ważnych organizacji: the Codex Alimentarius, the OIE (Office international des épizooties) i CIPV (Convention internationale pour la protection des végétaux).

4) Prezydentura szwedzka w UE przeprowadziła w 42001 debatę na temat etycznych aspektów chowu zwierząt. Komisja Europejska przedłożyła Radzie Ministrów Unii Europejskiej nowe opracowanie wytycznych intensywnego chowu świń w końcu stycznia 2001. O wadze problemu niech świadczy fakt, że o ile w 1990 roku 40% świń było hodowanych na farmach z 50 i więcej zwierzętami, to w 1997 roku ten poziom sięgnął już 90%.

5) patrz. Art. 33,1 Traktatu Unii Europejskiej.

6) Z powodu intensyfikacji rolnictwa, jego bilans ekologiczny jest nie zrównoważony: rolnictwo pozostaje głównym źródłem zanieczyszczenia wód przez azotany, przy rosnącej tendencji zużycia wody w rolnictwie, jest ono największym konsumentem wody w Europie. We Francji w latach 1980-1995 trzykrotnie zwiększyła się powierzchnia sztucznie nawadnianych użytków rolnych z 870 000 ha na 2,5 miliona ha. Alternatywa - rolnictwo ekologiczne - stanowi natomiast tylko 2,5% ogólnej powierzchni użytków rolnych. Według optymistycznych szacunków w Niemczech ma ono stanowić za dziesięć lat nie więcej niż 20%.

7) Krowy w Unii Europejskiej dają około 20% mleka więcej niż mogą wypić młodsze i starsze dzieci w Europie. Połowa nadwyżek tej produkcji jest sprzedawana na rynku światowym. Ceny na rynku światowym są jednak o wiele niższe niż ceny gwarantowane w Unii Europejskiej, dlatego UE stosuje dodatkowe dotacje tzw. subwencje eksportowe. Ten system jest niekorzystny nie tylko dla europejskich podatników, ale także stanowi barierę, co jest o wiele gorsze, dla właściwej produkcji mleka w krajach biednych. Wezwania do zlikwidowania subwencji eksportowych, choć zasadne, są tylko połową odpowiedzi. Drugą jej część stanowi znalezienie odpowiedzi na pytanie w jaki sposób zmniejszyć produkcję mleka w Europie albo zwiększyć popyt na mleko na rynku europejskim.

8) Obecnie 65% subwencji w rolnictwie UE to dopłaty bezpośrednie dla rolników.

9) Obecnie tylko 10% wydatków na rolnictwo jest kierowane na programy rozwoju obszarów wiejskich.

10) Komisja Europejska zastanawia się już jak ograniczyć zakres polityki rynku rolnego i mocniej włączyć wsparcie dla małych i średnich gospodarstw do polityki promocyjnej rozwoju obszarów wiejskich. Pociągnęłoby to za sobą większe współfinansowanie przez kraje członkowskie, oznaczałoby jednak także większą swobodę w ustalaniu kryteriów wspomagania. Państwa takie jak Polska, z dużym sektorem rolniczym, musiałyby się przygotować do udzielania małych dopłat. Jeśli dzisiejszy system płatności bezpośrednich (uzależnionych od powierzchni oraz premie za chów zwierząt) zostałby w niezmienionym kształcie przeniesiony na kraje kandydujące, według szacunków Komisji kosztowałoby to dodatkowo 8 miliardów Euro.

11) General Agreement on Tariff and Trade - Układ Ogólny w Sprawie Cel i Handlu - został przekształcony w Światową Organizację Handlu (z ang. WTO)

12) Kończąc Rundę Urugwajską w 1993 r., która m.in. doprowadziła do powstania Światowej Organizacji Handlu (z ang. WTO), zawarto po raz pierwszy układ o rolnictwie. Dopuszcza on długookresowe subwencjonowanie w dwóch przypadkach: gdy ich celem jest dostosowanie strukturalne - np. kompensacyjne dotacje bezpośrednie ("niebieska skrzynka" z ang. "blue box") albo gdy nie są związane z usługami bezpośrednio związanymi z produkcją rolną - np. ochrona środowiska ("zielona skrzynka" z ang. "green box"). Z drugiej strony zgodzono się, że cła i ograniczenia ilościowe powinny być zlikwidowane w dłuższym okresie czasu. To założenie faworyzuje kraje bogate ponieważ kraje rozwijające się nie są w stanie finansować kosztownych programów inwestycyjnych. Artykuł XX układu zobowiązuje kraje członkowskie WTO do wzięcia udziału w nowych negocjacjach. Komisja Europejska chciała jednak włączyć rokowania o rolnictwie w nową całościową rundę rozmów, na której można byłoby omawiane kwestie przepisów prawa dotyczących konkurencji na poziomie globalnym oraz lepsze uwzględnienie norm środowiskowych i społecznych

NOTA EXPLICATIVA

w światowej polityce handlowej. Żeby zachęcić kraje rozwijające się do włączenia się do tak obszernej rundy, w końcu stycznia 2001 podjęto decyzję o programie "wszystko oprócz broni" (z ang. "everything-but-arms"), w ramach którego 48 najbiedniejszych krajów świata może bez cła eksportować do Unii wszystkie produkty z wyjątkiem broni. Dla cukru, ryżu i bananów przewidziano jednak długie okresy przejściowe. Całkowite zniesienie cel i ograniczeń ilościowych jest planowane dla bananów dopiero od 2006 r. a dla cukru i ryżu dopiero od 2009 r. Jeżeli Komisja Europejska zrealizuje ten pomysł, do tego czasu nowa runda WTO zostanie zakończona, co pozwoli na ochronę europejskiej produkcji ryżu dla zachowania europejskiego krajobrazu kulturowego.

12) Odpowiedzią na obecny kryzys nie jest konieczność rozbicia na poszczególne kraje wspólnej polityki rolnej, jed-

nak konieczność jej decentralizacji i dalsze rozbudowywanie zasady współfinansowania. Lepsze zastosowanie zasady subsydiarności we wspólnej polityce, może wzmocnić solidarność w niej wyrażoną. Jednocześnie musimy się zastanowić, na czym właściwie polegają wspólne interesy europejskiego rolnictwa.

13) Komisarz Franz Fischler zaproponował, żeby zwiększyć udział mięsa (12%), mleka (6%), owoców i warzyw (4%) kosztem zbóż (45%) w budżecie na rolnictwo, co najmniej dlatego, że te sektory tworzą więcej miejsc pracy. Dla informacji: cukier i oliwa z oliwek są wspierane w wysokości 5% wydatków budżetu na rolnictwo, tytoń i wino - 2%. Na pozostałe kategorie przypada 17 % wydatków na rolnictwo.

Tłumaczenie: Dorota Metera, Dariusz Szwed
Elias Yanes-Alvarez, arcybiskup Saragossy (Hiszpania)
Rzym, 30 marca 2001

FORUM EKOLOGICZNE I GRUPA ZIELONI/EFA W PARLAMENCIE EUROPEJSKIM W SPRAWIE WSPÓLNEJ POLITYKI ROLNEJ

Proces zmiany Wspólnej Polityki Rolnej, rozpoczęty przez Agendę 2000, wymaga kontynuacji. Kryzys związany z BSE i epidemią pryszczycy przeniósł trwającą od lat dyskusję z poziomu eksperckiego na poziom społeczeństwa.

Zasady, na których jest oparta WPR, zostały skrytykowane w ubiegłym roku, kiedy Parlament Europejski przyjął uchwałę mówiącą o konieczności reorientacji WPR, polegającej na przekierowaniu środków z dopłat bezpośrednich na rozwój obszarów wiejskich.

Grupa Zieloni/EFA i Forum Ekologiczne uważają, że zmiana taka jest niezbędna. Należy przekształcić dopłaty związanych z ilością zwierząt i powierzchnią upraw, powiązać je natomiast z wsparciem rozwoju obszarów wiejskich, tworzeniem nowych miejsc pracy, działaniami chroniącymi środowisko oraz prawa zwierząt. Jest to szczególnie ważne w takim kraju jak Polska, gdzie 40 % ludności aktywnej zawodowo mieszka na wsi. Zmiana ta musi jednak dotyczyć w takim samym stopniu obecnych państw członkowskich i nowych członków Unii Europejskiej. Rolnicy polscy i zachodnioeuropejscy muszą mieć te same szanse.

W niektórych państwach członkowskich - Niemczech, Wielkiej Brytanii, Szwecji, Portugalii - podejmowane są działania o charakterze reformatorskim. Aby reforma WPR doszła do skutku, muszą one zostać wsparte przez społeczeństwa państw kandydujących. W Polsce muszą się znaleźć siły reformatorskie. Ich połączeniu ma służyć dzisiejsza konferencja.

Dostosowanie polskiego rolnictwa do wymagań Unii Europejskiej nie może polegać jedynie na harmonizacji norm sanitarnych i weterynaryjnych oraz standardów dotyczących produktów rolnych. Należy przede wszystkim stworzyć właściwe warunki życia i pracy ludności obszarów wiejskich, a nie podejmować próby sztucznego ograniczenia liczby rolników w Polsce "zgodnie ze standardami unijnymi". Rozdrobniona struktura rolnictwa w naszym kraju nie musi być jej słabością; w warunkach Nowej Wspólnej Polityki Rolnej może stać się jej siłą.

Stanowisko Negocjacyjne Polski, które oparte jest na obecnym kształcie Wspólnej Polityki Rolnej, musi ulec zmianie podobnie jak ta polityka. Zmiana ta będzie korzystna dla Polski.

Forum Ekologiczne popiera inicjatywę utworzenia w 2002 r. nowej linii budżetowej, zgłoszoną przez przewodniczącego Komisji Rolnictwa Parlamentu Europejskiego. Nowa linia budżetowa musi być przeznaczona wyłącznie na finansowanie programów odnoszących się do rozwoju obszarów wiejskich, produkcji żywności wysokiej jakości oraz wspierania zróżnicowania gospodarczego obszarów wiejskich, szczególnie w regionach krajów kandydackich. W krajach tych ma ona uzupełniać istniejący fundusz SAPARD i wpierać programy adresowane do mieszkańców wsi.

SUKCESY W ROLNICTWIE EKOLOGICZNYM

DEKLARACJA KOPENHASKA

Deklaracja z Konferencji Europejskiej Rolnictwo ekologiczne i żywność - dla partnerstwa i działania w Europie

Podpisując tę deklarację z Konferencji Europejskiej Rolnictwo "Ekologiczne i żywność - Dla partnerstwa i działania w Europie" w dniach 10 - 11 maja 2001 r. w Kopenhadze chcemy pokreślić, że:

- rolnictwo ekologiczne jest szczególnie odpowiednim narzędziem, w którym tkwi potencjał jednoczesnego rozwiązania licznych problemów związanych z produkcją żywności, środowiskiem, dobrobytem zwierząt i rozwojem regionalnym.
- żywność i rolnictwo ekologiczne stają się wielką szansą dla producentów żywności w Europie, w związku z rosnącym zainteresowaniem konsumentów certyfikowanymi produktami ekologicznymi. To zainteresowanie jest warunkiem koniecznym rozwoju rynku produktów ekologicznych i powstawania dochodów rolników.
- rolnictwo ekologiczne powinno być dalej rozwijane w Europie.

Doświadczenia różnych krajów w Europie wskazują, że rozwój rolnictwa ekologicznego i produkcji żywności opiera się na planach działania, np. strategiczne działania przygotowane i realizowane w bliskim partnerstwie sektora publicznego i prywatnego, z włączeniem konsumentów, rolników, producentów, handlowców, organizacje pozarządowe, badaczy oraz innych ważnych uczestników.

W celu tworzenia partnerstwa i działań również na poziomie europejskim, Konferencja wzywa Radę, Komisję Europejską oraz rządy krajów europejskich do zapewnienia, że kontynuowany będzie proces w kierunku tworzenia Europejskiego Planu Działania.

W ciągu najbliższych dwóch lat taki Europejski Plan Działania powinien:

1. Dokonać analizy barier i potencjału dalszego wzrostu produkcji, przetwórstwa, handlu i konsumpcji żywności ekologicznej w Europie.
2. Przedstawić strategię ukierunkowaną na porozumienie oraz opartą na rynku, która włącza do działania wszystkich zainteresowanych w Europie, włączając Komisję Europejską, rządy krajowe, konsumentów, rolników, producentów, handlowców, organizacje pozarządowe, badaczy oraz innych ważnych uczestników.
3. Zawrzeć wszystkie aspekty rozwoju ekologicznego rolnictwa i żywności ekologicznej w Europie, łącznie z

takimi dziedzinami jak ochrona środowiska, dobrobyt zwierząt, zachowania konsumentów, rozwój rynku, bezpieczeństwo żywności, jakość żywności, regulacje prawne, certyfikacja i znakowanie, badania naukowe i handel międzynarodowy. Wybierając tematy, konferencja wskazuje już na kluczowe aspekty i w ten sposób przedstawia je jako zalecenia do wykorzystania przy tworzeniu Europejskiego Planu Działania.

4. Dokonać analizy współzależności między możliwościami dalszego rozwoju rolnictwa ekologicznego a Wspólną Polityką Rolną Unii Europejskiej oraz innymi porozumieniami międzynarodowymi, w tym zawartymi w ramach Światowej Organizacji Handlu (WTO) i Kodeksu Żywnościowego (Codex Alimentarius).

Podczas konferencji deklaracja została podpisana przez:

Austria: Wilhelm Molterer, Minister Rolnictwa i Leśnictwa, Środowiska i Ochrony Wód,
 Dania: Ritt Bjerregaard, Minister Żywności, Rolnictwa i Rybołówstwa,
 Estonia: Ivari Padar, Minister Rolnictwa,
 Finlandia: Kalevi Hemilä, Minister Rolnictwa i Leśnictwa,
 Niemcy: Renate Kuenast, Minister Ochrony Konsumentów, Żywnienia i Rolnictwa,
 Grecja: Evangelos Argyris, Wiceminister Rolnictwa,
 Irlandia: Noel Davern, Sekretarz Stanu, Ministerstwo Rolnictwa,
 Litwa: Mindaugas Kuklerius, Wiceminister Rolnictwa,
 Norwegia: Bjarne Hakon Hannsen, Minister Rolnictwa,
 Szwajcaria: Manfred Boetsch, Dyrektor Federalnego Biura Rolnictwa,
 Szwecja: Margareta Winberg, Minister Rolnictwa,
 Holandia: C.J.Kalden, Dyrektor Generalny, Ministerstwo Rolnictwa, Zarządzania Przyrodą i Rybołówstwa,
 Wielka Brytania: Elliot Morley, Minister Rolnictwa,
 Komitet Organizacji Rolniczych Unii Europejskiej (COPA): Peter Gaemelke, Wiceprezydent,
 Europejska Unia Spółdzielni Konsumentkich (Euro Coop): Maria Gardfjell,
 Europejskie Biuro Ekologiczne (EEB), Gijs Kuneman, Przewodniczący Grupy Roboczej Rolnictwo,
 Międzynarodowa Federacja Rolnictwa Ekologicznego (IFOAM): Gunnar Rundgren, Prezydent.

Tłum. Dorota Metera i Dariusz Szwed

DEKLARACJA WARSZAWSKA

Deklaracja Warszawska z konferencji "Rolnictwo ekologiczne w poszerzonej Unii Europejskiej jako możliwość rozwoju obszarów wiejskich"

Warszawa, 1-2 Marca 2002 r.

Mając na uwadze stojące przed nami poszerzenie Unii Europejskiej, rządy i społeczeństwa prowadzą obecnie dyskusję nad potrzebą reformy polityki rolnej, w kierunku spełniającym oczekiwania rolników, konsumentów i wymagania środowiskowe.

We współczesnym świecie nie możemy mówić o rozwoju żadnej dziedziny gospodarki nie uwzględniając warunków środowiska. Rozwój rolnictwa powinien być ograniczony możliwościami ekosystemu i nie może odbywać się kosztem środowiska ani zdrowia konsumentów. O rozwoju obszarów wiejskich nie mogą decydować wyłącznie ceny produktów rolnych.

Rozwój rolnictwa ekologicznego powinien odgrywać ważną rolę w tym procesie jako metoda zrównoważonego rolnictwa, wytwarzającego żywność wysokiej jakości akceptowanej przez konsumentów. Więcej uwagi powinno być skierowane ku innym zaletom rolnictwa ekologicznego jak wielokierunkowa struktura produkcji w gospodarstwach ekologicznych, korzyści dla środowiska i infrastruktura.

Kraje Europy Środkowej i Wschodniej powinny podczas przygotowań do członkostwa w Unii Europejskiej brać przykład z tych krajów członkowskich, które potrafiły rozwinąć skuteczne instrumenty polityczne i finansowe dla systemów rolnictwa przyjaznego przyrodzie i rolnictwa ekologicznego, jak również rosnące rynki produktów ekologicznych.

Uczestnicy konferencji w Warszawie

wzywają rządy krajów -przedakcesyjnych do wsparcia rozwoju rolnictwa ekologicznego na wzór najlepszych przykładów, by uniknąć niepotrzebnych błędów. Jesteśmy pewni, że współistnienie rolnictwa używającego organizmy modyfikowane genetycznie i rolnictwa ekologicznego NIE jest możliwe. By zapewnić podstawowe warunki bezpieczeństwa biologicznego dla produkcji ekologicznej, żądamy zaprzestania badań, produkcji i handlu żywnością modyfikowaną genetycznie, organizmami i częściami tych organizmów, zanim nie zostanie wdrożony międzynarodowy protokół bezpieczeństwa biologicznego we wszystkich krajach.

Uczestnicy konferencji w Warszawie są pewni, że stowarzyszenia rolników ekologicznych, organizacje ekologiczne i naukowcy są gotowi pomóc ministerstwu rolnictwa w niezbędnych pracach nad harmonizacją prawa w rolnictwie ekologicznym, wspierania procesu przedstawiania gospodarstw przez system dotacji, profesjonalnym doradztwem i edukacją rolników i konsumentów o korzyściach płynących z rolnictwa ekologicznego dla ekonomicznego przetrwania małych gospodarstw, ochrony przyrody i krajobrazu oraz zdrowia konsumentów.

Uczestnicy konferencji w Warszawie zapraszają kolegów ze wszystkich krajów Europy Środkowej i Wschodniej do wymiany doświadczeń w przygotowaniu aktów prawnych, rozwoju nowych rynków i zachęcania rolników do przedstawiania gospodarstw na metody ekologiczne. Powinniśmy odtworzyć tradycyjny handel między krajami sąsiadującymi, lecz teraz - w nowym wieku -z nowymi produktami -żywnością ekologiczną.

Uczestnicy konferencji w Warszawie

zwracają się do rządów i kolegów z krajów członkowskich o pomoc i doradztwo z uwagi na ich wiedzę i doświadczenie. Chcemy z wami współpracować -naszymi kolegami -rolnikami, handlowcami, naukowcami, doradcami i konsumentami dla dobra rolnictwa ekologicznego.

Uczestnicy konferencji w Warszawie

pragną być partnerami w Europejskim Planie Działania ogłoszonym na europejskiej konferencji "Żywność i rolnictwo ekologiczne, ku partnerstwu i działaniu w Europie" w maju 2001 r. w Kopenhadze. Popieramy także propozycję Regionalnego Planu Działania dla krajów Europy Środkowej i Wschodniej, zaproponowanego przez uczestników konferencji z tych krajów podczas konferencji w Kopenhadze, by uwzględnić specyficzną sytuację w tych krajach. Chcemy również wspólnie pracować nad Pan-europejskim modelem rolnictwa ze znacznym udziałem rolnictwa ekologicznego, zapowiedzianym podczas Europejskiej Letniej Akademii w Lednicach (czerwiec 2001 r.).

ROLNICTWO EKOLOGICZNE W CZECHACH

Historia czeskiego rolnictwa ekologicznego rozpoczęła się w roku 1989, kiedy to działalnością tą zajmowało się tylko dwóch rolników. Wtedy to Ministerstwo Rolnictwa Czech rozpoczęło subsydiowanie rolnictwa ekologicznego. Od roku 1989 do roku 2001 nastąpił znaczny wzrost powierzchni upraw ekologicznych, sięgający 218,114 hektarów w 2001 roku. W roku 1990 z kolei powstały cztery stowarzyszenia rolników ekologicznych. Ministerstwo rolnictwa wspierało wszystkie nowe gospodarstwa ekologiczne poprzez bezpośrednie dotacje do hektara produkcji. Siedemdziesięciu pięciu rolników ekologicznych w drugim roku przedstawiania zostało zarejestrowanych w 1991 roku, a dotacje państwowe dla nowych rolników kontynuowane były do 1992 roku. W 1992 roku było 14,000 hektarów powierzchni upraw ekologicznych.

W 1993 roku Ministerstwo Rolnictwa przedstawiło pierwsze regulacje dotyczące rolnictwa ekologicznego wprowadzając system certyfikacji i kontroli. W tym samym roku czeskie organizacje ekologiczne zdecydowały się na wspólne logo "BIO". W 1994 roku Czechy zwróciły się z prośbą do Komisji Europejskiej o włączenie ich na "Listę Krajów Trzecich" zgodnie z Artykułem 11 Rozporządzenia EEC No 2092/91. Republika Czeska znajduje się na niej od 4 lutego 2000 roku względem produkcji roślinnej i od 27 grudnia 2001 względem produkcji zwierzęcej. Pierwsza prawdziwa działalność marketingowa miała miejsce w końcu 1999 roku, kiedy to supermarket AHOLD rozpoczął projekt ekologicznej wołowiny.

Z 218,114 hektarów powierzchni upraw ekologicznych w 2001 roku 65,602 hektary były w trakcie procesu przedstawiania, a 152,512 hektary były atestowane. Z jednostek posiadających certyfikat, gospodarstw było 654, przetwórców 75, a dystrybutorów 49.

Tabela 1. Rolnictwo Ekologiczne w Republice Czeskiej: powierzchnia użytkowana ekologicznie łącznie z gruntami w trakcie przedstawiania

	2001
Gospodarstwa	654
Przetwórcy	75
Dystrybutorzy	49
Całkowita liczba podmiotów z certyfikatami	779
Całkowita powierzchnia produkcji ekologicznej (ha)	218,114
Trwałe użytki zielone	195,633
Grunty orne	19,164
% całkowitej powierzchni rolniczej	5,09%

Źródło: Ministerstwo Rolnictwa, Czechy, 2002

Około 200 sklepów, supermarketów i sklepów z żywnością ekologiczną prowadzi sprzedaż produktów ekologicznych (produkty zbożowe, groszek, zioła i przyprawy, wian i sery). Natomiast świeże owoce i warzywa dostępne są tylko w kilku sklepach, a mleko i jaja sprzedawane są bezpośrednio w gospodarstwach.

Rozmieszczenie gospodarstw w regionie

Większość gospodarstw znajduje się na północy i południu Moraw oraz w rejonie granicy morawskiej (głównie gospodarstwa z produkcją bydła rzeźnego, jałówek, jak również bydła mlecznego). Na południu Moraw zlokalizowanych jest także

kilku producentów ekologicznych warzyw, kilka winnic oraz sadów. Ponadto w tym rejonie skoncentrowana jest produkcja roślinna. Znacznie mniej gospodarstw ekologicznych zlokalizowanych jest na północy Bohemii, głównie ze względu na fakt, iż region północno-zachodni należy do najbardziej zanieczyszczonych terenów Czech.

Standardy i certyfikacja, regulacje państwowe

Ustawa o rolnictwie ekologicznym Nr 242/2000 oraz dekret rządowy Ministerstwa Rolnictwa Nr 53/2001 definiuje pojęcie "Produkt ekologického zemědělství" (produkt rolnictwa ekologicznego) oraz zasady stosowania logo "BIO" należą do jego twórcy, który wypożyczył je jednostce kontrolującej "Kontrola ekologického zemědělství" (KEZ). Dodatkowo łącznie z logo może być używany znak handlowy stowarzyszenia, do którego należy rolnik. Jedyną dopuszczoną nazwą jednostki kontrolującej jaka może być umieszczona na etykietach jest nazwa KEZ.

"Ustawa o Rolnictwie Ekologicznym" zawiera standardy dla produkcji ekologicznej oraz ustala pewną strukturę organizacyjną. W niektórych dziedzinach krajowe standardy zawarte w "Ustawie o Rolnictwie Ekologicznym" są nawet bardziej restrykcyjne niż w ustawodawstwie Unii Europejskiej, np.: standardy dotyczące zarządzania ziemią, wyraźne wymagania ochrony środowiska, czy konieczność przedstawienia planu przekształcenia gospodarstwa na ekologiczne. Ta ustawa została opublikowana w roku 2000, a wprowadzona w życie w styczniu 2001 roku. Jest ona zgodna z zarządzeniem Rady EEC Nr 2092/91

Wsparcie ze strony państwa

W 1998 roku Ministerstwo Rolnictwa przedstawiło program rolno-środowiskowy, który zawierał zasady bezpośredniego wsparcia dla rolnictwa ekologicznego (Dekret 241/1997 oraz Dekret 24/1999 z 20 stycznia 1999 roku, opublikowany w Dzienniku Ustaw 99/2, oparty na Ustawie Rolniczej Nr 252/1997). System ten oparty jest na wsparciu dla każdego ekologicznie używanego hektara (uwzględniające gruntu w trakcie przedstawiania) w kwotach:

- Trwałe użytki zielone: 1000 CSK/ha
- Grunty orne: 2000CSK/ha
- Uprawy wieloletnie: 3500CSK/ha
- Warzywa: 3500 CSK/ha

Polityka państwa wspierająca rolnictwo ekologiczne zaowocowała wzrostem powierzchni użytkowej ekologicznie w latach od 1998 do 2000.

Jednostka odpowiedzialna

Odpowiadającym za sprawy związane z rolnictwem ekologicznym w Czechach na szczeblu rządowym jest Departament "Polityki Strukturalnej i Rozwoju Obszarów Wiejskich" w Ministerstwie Rolnictwa, gdzie trzech urzędników tego departamentu odpowiedzialnych jest za programy ekologiczne.

REPUBLIKA CZESKA
Martin Leibl; Ministerstwo Rolnictwa

WĘGIERSKIE STOWARZYSZENIE ROLNICTWA EKOLOGICZNEGO ORAZ OCHRONA ŚRODOWISKA I ZDROWIA

Historia rolnictwa ekologicznego na Węgrzech sięga lat osiemdziesiątych, kiedy to w roku 1983 zostało założone Stowarzyszenie Biokultura. Stowarzyszenie to miało znaczący udział w rozwoju rolnictwa ekologicznego. Jest to jedyna organizacja działająca na Węgrzech, która skupia rolników ekologicznych, jak również prowadzi z powodzeniem system edukacji, doradztwa i kontroli. W ostatnim roku powierzchnia produkcji ekologicznej, która objęta jest kontrolą osiągnęła poziom bliski 100,00 ha.

Oficjalnie Stowarzyszenie zostało zarejestrowane w 1987 roku, po czterech latach działalności jako krajowy klub ogrodnictwa i małych gospodarstw. Najbardziej znanym współpracownikiem stowarzyszenia jest Biokontroll Hungaria Kht., założona przez Stowarzyszenie Biokultura, która jest jedynym oficjalnie działającym prywatnym biurem inspekcji i kontroli na Węgrzech. Kontroluje ona i certyfikuje szereg wytwarzanych w kraju produktów ekologicznych oraz sprzedaje je na rynku krajowym i zagranicznym.

Stowarzyszenie od 1987 jest pełnoprawnym członkiem IFOAM. Natomiast w roku 1995 zostało przyjęte na "Listę Krajów Trzecich", z uprawnieniami przedłużonymi do 30 czerwca 2003 roku (548/2000) pod nazwą Biokontroll Hungaria, wobec czego certyfikaty wydawane przez tę jednostkę, są automatycznie rozpoznawane we wszystkich krajach Unii Europejskiej. Zarówno na Węgrzech, jak i za granicą nasze etykiety gwarantują wysoką jakość produktów ekologicznych.

Dużą bazą węgierskiej i międzynarodowej literatury, co dwa miesiące wydajemy gazetę w ilości powyżej 7000 egzemplarzy oraz comiesięczny biuletyn informacyjny, jak również kilka książek technicznych.

Dzięki dużej pomocy Fundacji Heinricha Bölla możemy prowadzić profesjonalną bibliotekę, gdzie nasi członkowie mogą poszerzać swoją wiedzę na temat rolnictwa ekologicznego.

Organizujemy wycieczki naukowe oraz kursy, które są honorowane przez Biuro Pracy. Dwa razy w tygodniu odbywa się popularny rynek ekologiczny, gdzie spotykają się klienci z różnych części kraju. Nasi doradcy prowadzą szereg wykładów w całym kraju. Również co roku wspieramy działalność 8-10 młodych naukowców. Stowarzyszenie prowadzi także bliską współpracę z innymi organizacjami: Fundacja Heinricha Bölla (Niemcy), Bioterra (Rumunia), Nautilus (Holandia), Pro-Bio (Czechy), Ekoniva (Rosja), Ekoland (Polska), Terras (Jugosławia) oraz bierze udział w międzynarodowych projektach (Leonardo, itp.).

Patrząc na osiemnastoletnią historię węgierskiego rolnictwa ekologicznego można zaobserwować ciągły jego

rozwój, z prędkością nawet większą niż można było się tego spodziewać. Biokultura była bardzo pozytywnie odbierana w całej Europie, dlatego też ciężko było o zrozumienie dla rozporządzenia EN 45011, które wymagało oddzielenia działalności związanej z certyfikacją od pozostałej działalności Stowarzyszenia. W konsekwencji Biokultura utworzyła oddzielną jednostkę kontrolującą pod nazwą Biokontroll Hungaria Kht, która jest nadzorowana przez Ministerstwo Rolnictwa (1999). Od tego czasu Biokontroll Hungaria wydaje certyfikaty. Zmiany te zostały również odnotowane na "Liście Krajów Trzecich" rozporządzenia Unii Europejskiej.

Pomimo, że Biokontroll jest jedynym ciałem certyfikującym gospodarstwa ekologiczne, Hungaria Ökogarancia Ltd. (inna akredytowana organizacja) czeka na zielone światło z Ministerstwa Rolnictwa, aby rozpocząć działalność. W roku 1999 wydano dekret Nr. 140/1999, a w 2000 rozporządzenie FVM- Kőm Nr. 2/2000, które były zgodne z rozporządzeniem Unii Europejskiej 2092/91. Rozporządzenie (2253/1999) dotyczące Krajowego Programu Rolno-środowiskowego ma za zadanie rozwijać rolnictwo ekologiczne na Węgrzech.

Na początku tego roku powierzchnia gruntów uprawianych metodą ekologiczną osiągnęła magiczną liczbę 100,000 ha. Głównym powodem tego wzrostu był pozytywny efekt zmian dotowania z systemu zwrotu kosztów na system dopłat do hektara powierzchni użytkowanej.

Struktura produkcji wciąż zorientowana jest na eksport. Średnia powierzchnia kontrolowanego gospodarstwa wynosi około 40 ha, a najbardziej rozpowszechnione uprawy to: pszenica, słonecznik i dynia z przeznaczeniem na pestki. Ostatnio popularne stają się również warzywa i sady, więc w najbliższej przyszłości należy się spodziewać wzrostu w tych kierunkach produkcji.

Najważniejsze rynki zbytu dla Węgrów stanowią: Unia Europejska i Szwajcaria. Duże gospodarstwa specjalizują się w produkcji na eksport, natomiast małe gospodarstwa próbują sprzedawać na rynkach lokalnych, które są wciąż w fazie początkowej, lecz wykazują tendencję rozwojową. Na początku ubiegłego roku działalność rozpoczęła nowa organizacja: Federacja Węgierskich Rolników Ekologicznych, która skupia największych rolników na Węgrzech. Reprezentują oni ponad 2/3 całej produkcji w kraju. Ich prośba o członkostwo w IFOAM została zaaprobowana przez Grupę Roboczą w 2001 roku. Wkrótce rozpocznie się proces akredytacji prowadzony przez IFOAM związany z przywróceniem Biokontroll na listę akredytowanych instytucji uprawnionych do wydawania certyfikatów.

Ferenc Moor, Stowarzyszenie Biokultura

EKOTREND – STOWARZYSZENIE PRZYJACIÓŁ ROLNICTWA EKOLOGICZNEGO

EKOTREND- jest społeczną organizacją pozarządową działającą na terenie całej Słowacji, która założona została w 1997 roku. Skupia ponad 50 członków, głównie ekspertów, producentów, przetwórców, dystrybutorów i ludzi zainteresowanych rolnictwem ekologicznym, którzy popierają ideę zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska naturalnego.

Połowa członków Stowarzyszenia to właściciele gospodarstw, którzy zajmują się głównie produkcją mięsa wołowego, starych gatunków zbóż oraz warzyw. Podczas gdy 98% krajowej produkcji ekologicznej jest eksportowana do krajów Europy Zachodniej, EKOTREND wspiera rozwój rynku krajowego, który obecnie znajduje się w początkowej fazie rozwoju.

Produkty pochodzące z importu sprzedawane są w dużych supermarketach po wysokich cenach. Od października 2001 roku członkowie Stowarzyszenia zdołali wprowadzić na rynek kilka nowych produktów ekologicznych, które dostępne są głównie w sklepach z żywnością ekologiczną. Dostępne są m.in. herbata owocowo-ziolowa, maki, makarony czy pieczywo. Natomiast produkty takie, jak: zboża, ser, mleko, ziemniaki czy warzywa sprzedawane są bezpośrednio w gospodarstwach. W celu wspierania takiej formy sprzedaży rolnicy mogą korzystać ze stron internetowych Stowarzyszenia, gdzie umieszczają informacje o swoich produktach. Niestety zainteresowanie wśród konsumentów produktami ekologicznymi jest znikome. Jest to wąska grupa ludzi, którzy przywiązują dużą wagę do ochrony środowiska naturalnego i własnego zdrowia.

Cele Stowarzyszenia EKOTREND

- Zrzeszanie eksporterów, producentów, dystrybutorów, instytucji i osób akceptujących międzynarodowe prawa ruchu na rzecz rolnictwa ekologicznego

- Tworzenie i ochrona środowiska poprzez rozpowszechnianie idei zrównoważonego rozwoju, rozpowszechnianie zasad zdrowego trybu życia i wspieranie tradycyjnego rolnictwa.

Oferta Stowarzyszenia EKOTREND

- Wymiana wiedzy i doświadczeń wśród członków
- Doradztwo, informacja i edukacja
- Organizacja szkoleń i seminariów dotyczących rolnictwa ekologicznego
- Wydawanie ulotek, czasopism i podręczników
- Wyjazdy studyjne
- Prowadzenie profesjonalnej biblioteki
- Ochrona interesów członków Stowarzyszenia
- Nawiązywanie i podtrzymywanie kontaktów z instytucjami i kontrahentami
- Współpraca przy tworzeniu uregulowań i zasad funkcjonowania rolnictwa ekologicznego

Plany na przyszłość

- Wspieranie rozwoju rolnictwa ekologicznego oraz rynków zbytu
- Wspieranie rozwoju obszarów wiejskich poprzez tworzenie gospodarstw ekologicznych
- Ochrona i poprawa jakości naszego środowiska poprzez wprowadzanie zasad zrównoważonego rozwoju, zarówno w produkcji, przetwórstwie jak i dystrybucji.

Biuro
M. R. Štefánika 517
907 01 Myjava, Słowacja
tel./fax: + 421 34 6216037
e-mail: ekonomy@ecotrend.sk
www.ecotrend.sk

ROLNICY EKOLOGICZNI – PRODUCENCI Z KRAJÓW PRZEDAKCESYJNYCH

Ferenc Moór, Węgry

Ferenc Moór należy do najmłodszego pokolenia tradycyjnej rodziny rolniczej, która zajmowała się hodowlą zwierząt. Początkowo pracował w różnych dużych gospodarstwach jako kierownik produkcji zwierzęcej. Jednak z powodu trudności w rolnictwie z końcem lat 80-tych zaprzestał hodowli i podjął pracę w przemyśle budowlanym, rozwijając własną działalność na dużą skalę. Jako, że zawsze pragnął spełnić swoje marzenia, zyski z firmy zainwestował w stworzenie gospodarstwa ekologicznego, położonego wśród malowniczych wzgórz, 40 km na północ od Budapesztu. Tradycyjna architektura tego miejsca oraz mnogość gatunków zwierząt tworzą bazę dla rozwoju agroturystyki.

Jiri Urban, Czechy

Przewodniczący niezależnego Funduszu PRO-BRIO wspierającego rolnictwo ekologiczne. Jest również członkiem Komisji Standaryzacyjnej w Ministerstwie Rolnictwa w Czechach, jak również członkiem zarządu i założycielem trzech organizacji społecznych: "Centrum Informacyjne rozwoju regionu Morawskie Kopanice - Białe Karpaty", "KEZ" - Inspekcja Rolnictwa Ekologicznego oraz "Camphill Ceské Kopisty" - stowarzyszenie rolnictwa biodynamicznego oraz edukacja ludzi upośledzonych.

Marcus Sperlich, Juchowo, Polska

Obecnie pracuje w dużym gospodarstwie ekologicznym w Polsce, będącym w posiadaniu Fundacji Stanisława Karłowskiego, które zlokalizowane jest w miejscowości Juchowo, około 20 km od Szczecinka w województwie zachodniopomorskim. Jest to biodynamiczne gospodarstwo o powierzchni 1100 ha, w skład którego wchodzi 840 ha gruntów ornych, 200 ha trwałych użytków zielonych i 100 ha lasów. Jednym z celów jest pokazanie zarówno polskiemu, jak i niemieckim rolnikom, że rolnictwo ekologiczne może być opłacalne.

Dušan Janoviček, Słowacja

Przedstawiciel Słowackiego Stowarzyszenia Rolnictwa Ekologicznego - Ekotrend. Jest jednym z założycieli oraz przewodniczącym zarządu tego Stowarzyszenia. Od 10 lat bierze czynny udział w ruchu na rzecz rozwoju rolnictwa ekologicznego. Jako przewodniczący uczestniczy także w pracach pierwszej ekologicznej przetwórni na Słowacji.

Artur Tymiński, Lublin, Polska

Przedstawiciel Symbio Polska Sp. z o. o. z Lublina, lidera w wytwarzaniu produktów ekologicznych przeznaczonych do sprzedaży bezpośredniej jak i dla międzynarodowego przemysłu przetwórczego. Firma współpracuje z blisko 250 gospodarstwami zlokalizowanymi przede wszystkim w rejonie południowo-wschodnim kraju. Celem działalności spółki jest dostarczenie wysokiej jakości produktów oraz poprawa bioróżnorodności polskiego krajobrazu.

Mieczysław Babalski, Pokrzydowo, Polska

Wice przewodniczący Zarządu Głównego Stowarzyszenia Producentów Żywności Metodami Ekologicznymi EKOLAND, a także przewodniczący Oddziału Kujawsko-Pomorskiego Stowarzyszenia EKOLAND. Od 1986 prowadzi 805 hektarowe gospodarstwo ekologiczne specjalizujące się w produkcji starych gatunków zbóż, owoców i warzyw a także zajmujące się produkcją zwierzęcą i przetwórstwem zbóż.

Swoją przygodę z rolnictwem ekologicznym Mieczysław Babalski rozpoczął w 1986 roku, kiedy to założył gospodarstwo prowadzone metodami ekologicznymi. Dalszą konsekwencją tej decyzji był czynny udział w powołaniu do życia w 1989 roku Stowarzyszenia Producentów Żywności Metodami Ekologicznymi EKOLAND, którego został pierwszym przewodniczącym. Funkcje te pełnił przez trzy kolejne kadencje. Obecnie jest Wice przewodniczącym Zarządu Głównego Stowarzyszenia EKOLAND oraz Przewodniczącym oddziału Kujawsko-Pomorskiego Stowarzyszenia EKOLAND. Ponadto jest Radnym Powiatu Brodnica, Delegatem Kujawsko-Pomorskiej Izby Rolniczej, a także członkiem Rady Sołeckiej wsi Pokrzydowo.

Gospodarstwo prowadzone przez rodzinę pana Mieczysława Babalskiego jest niewielkie, bo mieści się na powierzchni zaledwie 8,5 ha, lecz produkcja w gospodarstwie jest bardzo zróżnicowana, od produkcji roślinnej (pszenice, orkisz), poprzez produkcję owoców i warzyw, aż po produkcję zwierzęcą.

Jednak głównym źródłem dochodów gospodarstwa i oczkiem w głowie właściciela jest przetwórnia zbóż ekologicznych i wytwórnia makaronów, która uruchomiona została w 1991 roku, po wcześniejszych szkoleniach w Szwajcarii i inwestycjach w odpowiednią linię produkcyjną. Początki jak przyznaje rolnik, nie były łatwe, lecz wyjazdy na wystawy i kiermasze, zabieganie o to, by jak najwięcej klientów miało możliwość spróbowania ekologicznego makaro-

ROLNICY EKOLOGICZNI PRODUCENCI Z KRAJÓW PRZEDAKCESYJNYCH

nu przyniosły rezultaty. Dzisiaj to klienci pytają w sklepach o makarony Babalskiego.

Pan Mieczysław Babalski jest również członkiem ekologicznej grupy producenckiej "Brodnica". W jej skład wchodzi 20 najbardziej zorientowanych na rynek rolników ekologicznych, głównie producentów zbóż i warzyw, którzy są członkami Kujawsko-Pomorskiego oddziału Stowarzyszenia EKOLAND. Pełen asortyment produktów ekologicznych wytwarzanych w obrębie grupy obejmuje min: produkty świeże (owoce, warzywa, mleko i mięso), produkty przetworzone (soki, sałatki, makarony i maki), a także chleb i bułki wypiekane z produktów ekologicznych.

STOWARZYSZENIE EKOLAND w Polsce

Pierwszą w Polsce organizacją rolników ekologicznych - STOWARZYSZENIE PRODUCENTÓW ŻYWNOŚCI METODAMI EKOLOGICZNYMI, zwane w skrócie Stowarzyszeniem EKOLAND, zarejestrowano 1 września 1989 roku. Stowarzyszenie powstało z inicjatywy rolników i naukowców oraz sympatyków, skupionych wokół koncepcji gospodarowania alternatywnego. EKOLAND jest dobrowolną, samorządną i demokratyczną organizacją pozarządową posiadającą osobowość prawną i działającą w oparciu o Ustawę o Stowarzyszeniach oraz Status Stowarzyszenia. EKOLAND jest członkiem rzeczywistym Międzynarodowej Federacji Rolnictwa Ekologicznego IFOAM, zrzeszającej ponad 530 organizacji ze 100 krajów świata.

Cele statutowe Stowarzyszenia to:

- Reprezentowanie interesów producentów i przetwórców żywności wytwarzanej metodami ekologicznymi;
- Zatwierdzanie kryteriów rolnictwa ekologicznego oraz przetwórstwa i obrotu produktami ekologicznymi;
- Atestacja gospodarstw i przetwórni spełniających kryteria Stowarzyszenia EKOLAND;
- Upowszechnianie rolnictwa ekologicznego oraz promocja jego produktów;
- Działanie na rzecz ochrony środowiska i zdrowia oraz oświaty;
- Współpraca międzynarodowa.

EKOLAND organizuje kursy, seminaria, szkolenia i doradztwo oraz wydaje publikacje dla rolników, przetwórców, handlowców i konsumentów. Obecnie zrzesza blisko 700 członków z całego kraju.

Więcej informacji o Ekolandzie można znaleźć w Internecie: www.ekoland.org.pl

ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ, PUNKT WIDZENIA SĄSIADÓW ZA ODRĄ**Edukacja**

Poprzez wiedzę ku przyszłości: zapewnienie podstawowego wykształcenia jest niezbędnym warunkiem wdrażania zrównoważonego rozwoju w skali globalnej

Aby trwale zabezpieczyć nauczanie zrównoważonego rozwoju, wyniki badań naukowych przekazywane muszą być szerokim kręgom społecznym. Kwestią uproszczenia przekazywania wiedzy zajmuje się obecnie Instytut Badań Socjoekologicznych z Frankfurtu nad Menem wraz Federalnym Ministerstwem Edukacji. Do 2003 roku planuje się przygotowanie strategii przekazywania wiedzy.

1 MLD dzieci i dorosłych nie potrafi ani czytać, ani pisać. 130 milionów dzieci na świecie w obowiązującym wieku szkolnym nie ma dostępu do edukacji. Szczególnie pokrzywdzone są kobiety i dziewczynki, zamieszkujące w Azji i Afryce, na południe od Sahary.

Szkolna baza edukacyjna jest podstawowym Warunkiem rozwoju społecznego, ekonomicznego, politycznego i ekologicznego, tym samym również warunkiem urzeczywistnienia strategii zrównoważonego rozwoju. Jedynie świadomość zależności, istniejących w otaczającym nas świecie, umożliwia na przykład praktyczne zastosowanie w rolnictwie zasad zrównoważonego rozwoju. Na pierwszy rzut oka dane statystyczne mają optymistyczną wymowę: według badań UNESCO, w latach 1970-1998 liczba uczniów szkół podstawowych zwiększyła się do 16 mln. Nawet kraje o niskim dochodzie na głowę mieszkańca meldują 85 procent pierwszoklasistów.

Faktem jest jednak również, że w najmniej rozwiniętych krajach mniej niż 60 procent uczniów kończy szkołę. Efektywny czas nauki w roku szkolnym w krajach rozwijających się wynosi średnio około 500 godzin, podczas gdy

ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ, PUNKT WIDZENIA SĄSIADÓW ZA ODRĄ

w krajach uprzemysłowionych sięga on tysiąca godzin. Powiększyła się również absolutna liczba analfabetów, będąca konsekwencją wzrostu demograficznego w krajach południowej półkuli.

A jaka jest sytuacja w Niemczech? Liczba studentów na uniwersytetach i w szkołach wyższych wynosi obecnie 1,8 mln, udział kobiet osiągnął 46 procent. Ogólna liczba studiujących wykazuje jednak tendencję spadkową. W porównaniu do międzynarodowych wskaźników, wynoszących 45 procent, jedynie 28 procent maturzystów ubiega się obecnie o miejsca na uniwersytetach. W ogłoszonych niedawno wynikach międzynarodowych badań tzw. sondażu „Pisa”, niemieccy uczniowie szkół średnich osiągnęli niezbyt zadawalające wyniki, plasując się na końcu ostatniej 1/3 badanych krajów. Obecnie zapowiadana jest konieczna poprawa jakości edukacji.

Szkolnictwo dla zrównoważonego rozwoju

Rząd niemiecki pragnie uwrażliwić obywateli na problematykę zrównoważonego rozwoju. W aktualnym raporcie proponuje on dalsze kroki w kierunku edukacji zrównoważonego rozwoju, m.in. wzrost liczby międzynarodowych programów i kooperacji, rozbudowę sieci połączeń centrów kompetencyjnych oraz intensyfikowanie badań naukowych w zakresie zrównoważonego rozwoju. W regulaminie nowo powstających kierunków studiów, kończących się bakalau-reatem i magisterium, ma znaleźć się zasada harmonijnego, zrównoważonego rozwoju.

■

Turystyka

Podróżować bez skrupułów: koncepcja harmonijnie rozwijanej turystyki jest efektywna i ekologiczna. Urlop 2002 stoi pod znakiem „Międzynarodowego Roku Ekoturystyki”.

15 MLN ton niszczących klimat „gazów cieplarnianych” uchodzi do atmosfery za sprawą turystyki. 70 procent z 62,2 mln podróży urlopowych Niemców w 2000 roku prowadziło za granicę. Przeważnie podróżowano samochodem (49,2%) lub samolotem (34,6 %).

Chęć na przyrodę

Pod tym hasłem prezentują się Niemcy jako kraj urlopowy w „Międzynarodowym Roku Ekoturystyki 2002”. Niemiecka Centrala Turystyczna przygotowuje na Międzynarodowe Targi Turystyczne w marcu specjalny katalog, zawierający sprzyjające środowisku oferty urlopowe. Ekoturystyka będzie reklamowana w Niemczech nie tylko - ale głównie - w trzynastu parkach narodowych.

www.germany-tourism.de

Rozwój turystyki na świecie przynosi coraz większe dochody i należy do najsilniej rozwijających się dziedzin gospodarki na świecie. Obecnie turystycznie podróżuje, co roku 650 mln osób, do 2010 r. liczba ta ma wzrosnąć do miliarda urlopowiczów. Te liczby zostawiają ślady na największym kapitale turystyki, jakim jest nienaruszona przyroda i środowisko. Hans Magnus Enzensberger już w 50. latach napisał: „Turystyka niszczy to, czego szuka w momencie znalezienia”: przez budowę hoteli i obiektów

rekreacyjnych, wysypiska śmieci, rabunkową gospodarkę wodną, niszczące klimat spaliny, wydzielane przez samochody i samoloty. Można też inaczej uprawiać turystykę, dlatego też Komisja ONZ do spraw Zrównoważonego Rozwoju ogłosiła rok 2002 „Rokiem Ekoturystyki”. Obchody tego roku mają uzmysłowić możliwości spędzania urlopu w warunkach sprzyjających naturze.

W Niemczech turystyka rozwinęła się do jednego z najważniejszych sektorów usługowych i osiąga obroty rzędu 140,9 mld euro. W rekordowym roku 2000 hotele zanotowały 326,3 mln noclegów. Istnieje wiele powodów, przemawiających za ekologicznie zorientowaną turystyką. W połowie października 2001 roku federalny minister ochrony środowiska Trittin przedstawił nową markę ekologicznej turystyki w Niemczech. O znak jakości „Viabono” mogą ubiegać się wszystkie firmy turystyczno-krajoznawcze, od placów campingowych po rezerwy przyrody. Licencje „Viabono” otrzyma jedynie ten, kto spełni szereg ekologicznych wymogów. Nie chodzi przy tym o ascetyczny ruch ekoturystyczny, lecz o turystykę, która „sprawia przyjemność”.

Łagodne alternatywy

„Harmonijnie rozwijana turystyka” – jest według definicji „sprawiedliwa w sensie społecznym, dopasowana do ram kulturowych i długotrwale efektywna”. Według tej zasady pracują w Niemczech dwa parki narodowe Frankenwald i Steinhuder Meer, które za efektywne gospodarowanie zostały w 2001 roku wyróżnione „Europejską Kartą Harmonijnie Rozwijanej Turystyki Na Terenie Rezerwatów Przyrody”. W nagrodzonych parkach specjaliści od turystyki, rolnictwa i komunikacji wspólnie pracują nad ekologicznym modelem turystycznym, uwzględniającym połączenia autobusowe do miejsc rekreacji czy restauracje oferujące wyłącznie regionalne produkty.

■

Woda

Ludźność dysponuje wystarczającą ilością słodkiej wody pitnej. Problematyczny jest nierównomierny obszar jej występowania. Ekologiczne rozwiązania wymagają kooperacji i inwestycji.

Ponad 1,2 mld ludzi nie ma dostępu do czystej wody pitnej. Dwa razy tyle mieszkańców Ziemi nie posiada odpowiedniego systemu oczyszczania wody. Według prognoz Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) 80 proc. wszystkich chorób na świecie i przedwczesna śmierć 25 mln ludzi w skali rocznej w krajach rozwijających się jest konsekwencją zanieczyszczonej wody. Niedobór wody pitnej grozi konfliktami spowodowanymi nierównomiernym jej występowaniem, i politycznymi konfrontacjami. Obecnie w 26 państwach panuje dotkliwy niedobór wody pitnej. Organizacja ds. Wyżywienia i Rolnictwa (FAO) wysuwa prognozę, że w 2050 roku problem ten dotyczyć będzie, co najmniej 70 państw.

Ponad 70 procent powierzchni kuli ziemskiej pokrywa woda. Ogólna ilość zasobów wodnych szacuje się na 1,4 mld km³. Niestety 97,4 procent hydrosfery - to wody słone,

ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ, PUNKT WIDZENIA SĄSIADÓW ZA ODRĄ

przydatne dla człowieka jedynie w ograniczonym wymiarze. Z pozostałych 2,6 procent większa część występuje w lodowcach, górach lodowych i głębokich warstwach skalnych. Tak więc jedynie niecały procent pozostaje do użytku człowieka. Według danych ekspertów nie brak zasobów wody pitnej dla zaopatrzenia gospodarstw, nawodnienia terenów rolniczych, produkcji energii elektrycznej i zachowania równowagi w przyrodzie. Problemem jest nierównomierne ich rozmieszczenie.

Na milenijnym szczycie ONZ we wrześniu 2000 roku postanowiono do roku 2015 zmniejszyć o połowę liczbę ludzi, nieposiadających dostępu do czystej wody pitnej. Bank Światowy szacuje związane z tym koszty inwestycji do roku 2010 na 600 mld dolarów. Na Międzynarodowej Konferencji nt. Wody w grudniu 2001 roku w Bonn opracowano katalog proponowanych działań, które mogłyby stać się częścią deklaracji Światowego Szczytu w Johannesburgu. Szczególnie konstruktywne były dyskusje na temat finansowania zaopatrzenia w wodę – powiedziała Heidemarie Wiczorek-Zeul, federalny minister współpracy gospodarczej i rozwoju. W celu zmniejszenia deficytów finansowych w tej branży konieczny jest współdział sektora prywatnego. „Woda jest kluczem do zrównoważonego rozwoju” stwierdziła Uschi Eid, sekretarz stanu w Fed. Ministerstwie Współpracy Gospodarczej i Rozwoju, podkreślając prekursorskie zasługi Niemiec. „Oddając do dyspozycji 600 do 800 mln marek Niemcy pragną nadal pozostać najaktywniejszym członkiem we wspólnocie państw, zajmującym się kwestią zasobów wody.”

Zmniejszyć o połowę zużycie wody pitnej

Zużycie wody pitnej w krajach uprzemysłowionych oscyluje od 120 do 300 litrów. W USA zużycie jest największe i wynosi 295 litrów na osobę dziennie. Niemcy znajdują się na końcu listy z dziennym zużyciem w ilości 128 litrów. W Niemczech realizuje się obecnie szereg projektów, mających na celu zaprezentowanie i upowszechnienie nowych rozwiązań, zapobiegających nadmiernej eksploatacji zasobów wody. Wyposażone w biologiczną oczyszczalnię wody proekologiczne gospodarstwo w Brandenburgii w stu procentach odprowadza zneutralizowane ścieki do użytku rolnictwa. Inny finansowany przez państwo projekt w Bremie przewiduje zmniejszenie zużycia wody pitnej na osobę dziennie ze 140 do 70 - 80 litrów. Komunalna proekologiczna akcja w Hanowerze wspiera z pomocą zagranicznych partnerów projekty prośrodowiskowych i niedrogich technologii neutralizacji miejskich ścieków.

Woda dla wszystkich

Woda stanowi klucz do koniecznego gospodarczego rozwoju, który pozwoliłby przezwyciężyć ubóstwo. Dostęp do wody ma ważne społeczne konsekwencje w najuboższych rejonach świata. Kobiety często muszą pokonywać dziesięciokilometrowe odległości w celu zdobycia wody pitnej, tracąc cenny czas, konieczny do wychowania dzieci i wykonywania innych prac. Woda stanowi klucz do społecz-

nej sprawiedliwości, harmonijnego włączenia człowieka w świat przyrody i kulturowej różnorodności. Gdy przyjrzymy się antycznym kulturom, największym religiom świata, stwierdzamy, że woda była czymś więcej niż jedynie gospodarczym czynnikiem. Woda ma symbolikę duchową i związana jest z respektowaniem środowiska przez człowieka. Kulturowa różnorodność w zglobalizowanym świecie stanowi wymiar, który musimy sobie uświadomić w przededniu Światowego Szczytu w Johannesburgu. ■

Zdrowa żywność

Zdrowa żywność: dzięki proekologicznym programom żywnościowym oraz hamowaniu niszczącej środowisko produkcji przemysłu spożywczego możliwy jest zrównoważony model żywienia.

Dostęp do żywności jest jednym z niezbywalnych praw człowieka. Mimo zwiększonej w ostatnich latach produkcji żywności, szczególnie w krajach rozwijających się, ponad miliard ludzi cierpi na chroniczne niedożywienie. Równocześnie w krajach o wysokich dochodach obserwuje się nadmiar produkowanej żywności. Oto przykład: w Niemczech przeciętna ilość kalorii przypadająca na jedną osobę jest o 50 proc. wyższa niż w Sierra Leone, podwójna jest ilość protein oraz potrójna - ilość tłuszczu. 32 proc. tych kalorii i 57 proc. tłuszczu pochodzi przy tym z mięsa i innych produktów zwierzęcych. W Sierra Leone wskaźniki te wynoszą odpowiednio cztery i sześć procent. Tak więc droga do zrównoważonego żywienia prowadzi również przez edukację o odżywianiu: owoce i warzywa zamiast mięsa, produkty zbożowe i mleczne zamiast czekolady - oto wciąż powtarzane apele kas chorych do konsumentów w celu uniknięcia szkód wyrządzanych zdrowiu z powodu złego odżywiania.

Wiele witamin dzięki „złotemu ryżowi”

Pozostaje pytanie, jak w krajach rozwijających się zapewnić podstawowe zaopatrzenie ludności w artykuły żywnościowe i substancje odżywcze. Rozwiązań dostarcza tu inżynieria genetyczna: na przykład wybrane podstawowe produkty spożywcze takie, jak: ryż, kukurydza czy pszenica, modyfikują się mikrobiologicznie i stają się odporne na suszę, szkodniki i choroby. Na początku ubiegłego roku niemieccy badacze Ingo Potrykus i Peter Beyer przekazali filipińskiemu instytutowi badającemu ryż zmodyfikowaną genetycznie roślinę, że zwiększoną - w porównaniu do normalnego egzemplarza - zawartością witaminy A. Naukowcy mają nadzieję, że przekazywany rolnikom bezpłatnie tzw. złoty ryż uzupełni brak żelaza i witaminy A u cierpiącej na ich niedobór ludności w krajach rozwijających się. Do projektu badacze użyli 70 patentów opracowanych przez 32 producentów i uniwersytety.

Zrównoważone odżywianie nie oznacza jedynie zaspokojenia podstawowych potrzeb żywnościowych człowieka. Chodzi również o ochronę środowiska podczas produkowania żywności. Z tego powodu konieczne jest zmniejszenie światowej konsumpcji mięsa. W obecnej sytuacji w Ameryce Płd. przeciętnie 18 tys. m² lasów tropikalnych zmienianych jest na pastwiska dla jednej sztuki

ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ, PUNKT WIDZENIA SĄSIADÓW ZA ODRĄ

bydła. 200 tys. litrów metanu wywołującego efekt cieplarniany „wdmuchuje” do atmosfery jedna sztuka bydła tuczonego w ciągu życia. Do uprawy paszy dla jednego zwierzęcia potrzeba 600 tys. litrów wody. W 1999 roku wyprodukowano na świecie ok. 55,9 mln ton mięsa cielęcego i wołowego, co jest dotychczasowym rekordem. W Ameryce Płd. już dzisiaj przypada średnio dziewięć sztuk bydła na dziesięciu mieszkańców, na świecie żyje 1,3 mld zwierząt kopytnych. Wraz z zaspokajaniem w ten sposób – przede wszystkim w krajach industrialnych – zapotrzebowania na mięso wołowe powstają niezmierne szkody ekologiczne.

Podobnie przedstawia się sytuacja w wypadku produkcji niepozornego luksusowego artykułu spożywczego, jakim są krewetki. W Tajlandii upłynęło zaledwie 30 lat, w przeciągu których 50 proc. namorzynów zamienionych zostało na farmy produkujące krewetki. Sposród 200 tys. ton garneli hodowanych rocznie w tym kraju 95 proc. przeznaczonych jest na eksport. Choć pod względem wagi krewetki na rynku wyrobów spożywczych mają jedynie trzyprocentowy udział, ich finansowy ekwiwalent wynosi 20 proc. Na przykładzie Tajlandii widoczne jest jednak, że również w tej dziedzinie możliwa jest zmiana myślenia w kierunku zrównoważonej polityki żywnościowej. Rząd wstrzymał bowiem obecnie wszystkie projekty budowy nowych farm.

Priorytet zdrowia

Problem zdrowia zaczął odgrywać centralną rolę w dyskusji o tym, jak zapewnić zrównoważony rozwój dla najbardziej nędznych grup społecznych na świecie. Wzrasta

świadomość, że w tej sferze musi nastąpić zmiana. Nie można pogodzić się z faktem, że możliwe do uniknięcia choroby są częściowo powodem biedy miliardów ludzi. Udowodniono, że zdrowie przyspiesza rozwój ekonomiczny. Gdy zaś zyski z tego rozwoju rozdzieli się sprawiedliwie, uniknąć też będzie można biedy. Stany chorobowe wywoływane są również przez następstwa efektu cieplarnianego, globalne zanieczyszczenie powietrza oraz wody i szkodliwy wpływ obciążeń chemicznych i biologicznych na środki spożywcze. Stąd też środowisko i zdrowie człowieka są ściśle związane ze zrównoważonym rozwojem.

Nowy model odżywiania

Od roku 1986 Uniwersytet w Gießen zajmuje się dziedziną ekologii odżywiania. W zakresie nauk o żywieniu i żywności bada się tu powiązania między jednostką, środowiskiem, gospodarką i społeczeństwem a poszczególnymi procesami żywienia, jak np. produkcją żywności i jej spożywaniem. Przedmiot ten wykładany jest oprócz Gießen również w wyższych szkołach w Kassel i Fuldzie.

Konsumpcja

Zakupy z głową: konsumenci mogą zaangażować się w zrównoważony rozwój, dokonując rozważnych zakupów i starannie wybierając oferowane towary.

24 000 miliardów dolarów wyniosła w 1998 roku wartość dokonanych usług i zużytych dóbr. Według danych pochodzących z raportu ONZ o rozwoju ludzkości konsump-

cja podwoiła się tego roku w stosunku do roku 1975 i wzrosła sześciokrotnie w stosunku do roku 1950.

Odpowiedzialność za ochronę środowiska, sprawiedliwy podział dóbr i zrównoważoną politykę spoczywa nie tylko na rządzie i przedsiębiorstwach. W urzeczywistnieniu ekologicznych strategii rozwoju konsumenci odgrywają ważną rolę. Na wyprodukowanie każdego towaru, swetra czy telewizora, potrzebna jest energia, pochodząca z zasobów natury. Szczególnie w krajach z wysoką stopą życiową liczy się zachowanie konsumentów. 20 procent najbogatszych mieszkańców naszej planety spożywa 45 procent oferowanego na świecie mięsa i ryb. 20 procent najuboższej ludności Ziemi konsumuje zaledwie 5 procent tej żywności. Jeszcze większą dysproporcję wykazuje statystyka zużycia papieru, przedstawiająca stosunek 84 do 1,1 procenta.

Tej nierówności nie da się na razie zmniejszyć, wręcz przeciwnie. Dziecko, które rodzi się dzisiaj w zachodnim mieście, np. w Berlinie, spożywa w ciągu swojego życia więcej niż 50 dzieci z krajów rozwijających się. Aby konsument mógł zdecydować się na zakup towarów wytworzonych zgodnie z prawami ekologii, musi dysponować wiedzą na temat ich składników i sposobu produkcji.

W Niemczech istnieje wiele znaków jakości, umożliwiających konsumentowi wybiórcze podejście przy dokonywaniu zakupów. Od ponad dwudziestu lat towary wytwarzane ekologicznie zaopatrzone są w „Niemiecki Znak Ekologiczny”- „Niebieski Anioł”. Znak ten rozpoczął erę oznaczania towarów. W 1979 roku, dwa lata po wprowadzeniu tego symbolu na rynek, posiadało go 51 produktów, w 1999 roku już 4 tysiące.

Ekologiczny znak jakości

Od paru miesięcy istnieje w Niemczech nowy znak jakości, oznaczający artykuły żywnościowe, wyprodukowane zgodnie z zasadami ekologii. „Bio-Siegel” wprowadzono z inicjatywy Renaty Künast, ministra ds. ochrony praw konsumenta. Również ekologicznie wyprodukowane tekstylia noszą w Niemczech symbol „Eko-Text-Standards”, nadawany przez niezależne europejskie instytuty badań nad rozwojem przemysłu tekstylnego. Drewno pochodzące ze zrównoważonej gospodarki leśnej otrzymuje znak Światowej Rady Leśniczkiej FSC (Forest Stewardship Council). FSC pracuje według ściśle określonych zasad, chroni lasy tropikalne, kontroluje gospodarkę leśną i walczy o ocalenie zalesionych terenów.

Rolnictwo

Rolnictwo musi wyżywić coraz więcej ludzi, dysponując coraz mniejszym obszarem pól uprawnych. Jest to możliwe jedynie dzięki modelowi zrównoważonego rozwoju.

Zrównoważony rozwój rolnictwa

Mleczarnia Lerf w Ottobeuren jest wzorcowym przykładem bezpośredniej współpracy rolników z siecią handlową, od lat 90. zaopatruje regionalną sieć sklepów. W ramach tej kooperacji powstała marka „Stad”, która posiada dzisiaj wiele bioproduktów. Rodzinna mleczarnia otrzymała za tę inicjatywę nagrodę Ekologicznego Rolnictwa.

ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ, PUNKT WIDZENIA SĄSIADÓW ZA ODRĄ

12 740 zakładów rolniczych w Niemczech zagospodarowało na zasadach ekologicznych w 2000 roku ponad 546 tys. ha gruntów. W stosunku do ubiegłego roku liczba zakładów, produkujących zdrową żywność wzrosła o 22 proc., a tereny upraw rolniczych o 24 proc.

Liczba ludności na świecie wzrasta rocznie o 100 mln, podczas gdy tereny rolnicze w przeliczeniu na jednego mieszkańca ustawicznie maleją. W latach 1961-1997 powierzchnia obszarów rolnych, nadających się pod uprawę roślin jadalnych, zmniejszyła się w przeliczeniu na jednego mieszkańca z 0,44 do 0,26 ha; prognozy przewidują, że do 2050 roku spadnie do 0,15 ha. Jedną z przyczyn takiego stanu jest zjawisko pustynnienia. Nadmierna eksploatacja zasobów naturalnych, mająca miejsce często z konieczności, powoduje degradację gleb i spaszanie pastwisk w skali rocznej, na obszarze 2 do 7 mln hektarów. Według ekspertów, aby móc w 2025 roku wyżywić 8,5 mln ludzi, trzeba będzie podwoić produkcję środków żywności.

Wielofunkcyjne rolnictwo

Rząd federalny stawia na zrównoważony rozwój rolnictwa, który uwzględni ekonomiczne, ekologiczne i społeczne aspekty. Rolnictwo, rozwijane w zgodzie z prawami przyrody, ma umożliwić efektywne gospodarowanie, kontrolowaną eksploatację zasobów naturalnych, zachowanie różnorodności gatunków oraz zagwarantowanie tudzież stworzenie miejsc pracy. Propagowanym w Niemczech hasłem jest „wielofunkcyjne rolnictwo”, które przewiduje pozyskanie dodatkowych możliwości zarobkowych - na przykład w turystyce, poprzez produkowanie odnawialnych surowców czy produkcję energii z biogazów. Federalne Ministerstwo Oświaty i Nauki kładzie nacisk na regionalne gospodarowanie i preferuje projekty typu: „Z regionu dla regionu”. Spółdzielnia Tagwerk jest przykładem takiego gospodarowania. Założyli ją przed 15 laty na pół-wsch. peryferiach Monachium biorolnicy i konsumenci. Ich celem było płodozmianowe, biodynamiczne gospodarowanie, pociągające za sobą społeczne przeobrażenia, jak np. odbudowanie regionalnych struktur. Spółdzielnia Tagwerk udało się z sukcesem rozwinąć model zrównoważonej gospodarki i stworzyć regionalną sieć producentów, przetwórców, przedstawicieli handlu i konsumentów. W Okręgu Ruhry bada się w ramach rządowego projektu możliwości ekonomicznego, ekologicznego i społecznie sprawiedliwego prowadzenia placówek zbiorowego żywienia, jakimi są szpitale oraz studenckie i zakładowe stołówki. Placówki te wydają dziennie 13 mln posiłków i tym samym stanowią istotne kryterium wyżywienia ludności. ■

Mobilność

Ekologicznie podróżować: nowe systemy zasilania silników, systemy sterowania ruchem i lepiej wykorzystany transport kolejowy mają w przyszłości zagwarantować mobilność człowieka.

Samochód: jest symbolem wolności i niezależności, a zarazem coraz częściej ogranicza mobilność, jakiej po nim oczekujemy. W Berlinie czy Bangkoku zamiast przejezdnej drogi na kierowcę czekają długie korki. Wiele miastom zagraża totalny chaos drogowy. Na świecie dopuszczonych do ruchu jest 737 mln samochodów osobowych; 70 procent w Płn. Ameryce, Europie Zach. i Japonii. 162 mln pojazdów

(22 procent) jeżdżą po Ameryce Płd., Azji i Europie Wsch. Niemcy doganiają USA w statystyce ilości pojazdów na liczbę mieszkańców. Na tysiąc Niemców przypada 500 pojazdów. W Indiach i Chinach dla porównania jedynie cztery na tysiąc osób są posiadaczami samochodów. W największym niemieckim landzie Płn. Nadrenii-Westfalii – o obszarze równym zachodnio-afrykańskiej Gwinei-Bissan – jeździ tyle pojazdów, co po całej Afryce.

Liczba samochodów dopuszczonych do ruchu wzrosła w kolejnym trzydziestoleciu do 1,6 miliarda. Litr spalonej benzyny powoduje wydzielanie

2,6 kg szkodliwego dla atmosfery dwutlenku węgla, co stanowi poważne zagrożenie dla środowiska. Ruch samochodowy w Niemczech przyczynia się w 22 procentach do globalnego efektu cieplarnianego. Możliwym częściowym rozwiązaniem tego problemu są systemy sterowania ruchem drogowym. Wyposażone w sensory i kamery urządzenia rejestrują nasilenie ruchu na poszczególnych odcinkach dróg, w porę lokalizują korki i proponują objazdy. Według Towarzystwa Fraunhofera można by w ten sposób zmniejszyć emisję dwutlenku węgla o 20 procent. W Niemczech stosuje się w ruchu drogowym automatycznie sterowany system ostrzegawczy, oparty na danych emitowanych przez radio. Można też nabyć systemy nawigacyjne, które w wypadku korka wyznaczają korzystne objazdy.

Bezemisijne ogniwo paliwowe

Naukowcy pokładają duże nadzieje w nowych technologiach zasilania silników samochodów osobowych. Wprawdzie w ostatnich latach znacznie ulepszono jakość spalinowych silników, ale w kwestii emisji spalin nie osiągnięto zdecydowanego przełomu. Inaczej wygląda sprawa ogniw paliwowych i napędu wodorowego, które testują właśnie firmy BMW i Opel. Daimler Chrysler jest pierwszym producentem, który jeszcze w bieżącym roku przekaże zleceniodawcom autobusy napędzane ogniwami paliwowymi. W 2004 roku z taśmy mają zejść pierwsze tego typu samochody osobowe. Bezemisijny samochód stanie się wkrótce rzeczywistością.

Rozwijana w trwałą i nieszkodliwą dla środowiska sposób mobilność będzie miała jednak miejsce dopiero wtedy, gdy wszystkie pojazdy: auto, rower i publiczne środki drogowe zostaną zespolone w system komunikacji. Rząd federalny planuje do 2015 roku zmniejszenie udziału indywidualnego ruchu motoryzacyjnego w stosunku do ogólnej liczby pojazdów do 70 procent. W ten sposób będzie można zmniejszyć obszary, przeznaczone pod budowę dróg. 45 tys. Niemców stosuje się już do tego trendu i korzysta z tzw. car-sharingu. Kierowcy rezygnujący z zakupu pojazdu zawierają umowę z firmą posiadającą dyspozycyjne samochody, płacąc stałą miesięczną opłatę i rachunek za każdorazowe korzystanie z pojazdu. Efekt car-sharingu dla zrównoważonego rozwoju komunikacji jest kolosalny. Jeden tak wykorzystywany pojazd zastępuje sześć do dziesięciu indywidualnie używanych samochodów, redukuje emisję spalin, problem parkingów i koszty produkcji. Inny pilotażowy projekt rządowy dotyczy „struktury ruchu kolejowego”. Celem projektu jest wypracowanie nowoczesnego i efektywnego rozkładu jazdy kolei, również w ruchu regionalnym. Cel ten osiągnęła już szybko kolej ICE na głównych trasach.